sosyal adalet

26 MART 1963 SALI — HAFTALIK SİYASİ GAZETE — YIL 1, SAYI 2 FIATI 1 LİRA

Anayasa Tehlikede

Sömürücü ve İntikamcılar Rejimi Zorluyor

SOSYAL ADALETİN İLK SAYISI ÖNÜNDE

Sosyal Adalet'in birinci sayısı umduğumuzdan daha büyük bir ilgiyle karşılandı. İlginin ııcce Sosyal Adalet'i bekliyenler ..afından olmadığını belirtmek gerek. İlgilerini tepki şeklinde gösterenler de azımsanmıyacak kadar. Halkımızın sür-git bir karanlığın içinde yaşamasından çıkarı olanlar ve onların sözcülüğünü yaparak günlerini gün edenler; emekten yana bütün davranışlara yaptıklarını, söylediklerini bizden de esirgemediler. Bu onların görevi. Onlara karşı olmak, önümüze dikmeğe çalıştıkları engelleri aşmak da bizim görevimiz.

Burada anlatacaklarımız bu halk düşmanlarını belki biraz daha kızdıracak belki biraz daha saldırılarının artmasına sebep olacak fakat; bizim düşündüklerimiz ve hesap vermek sorumunu duyduğumuz sosyal adaletci, emekten yana okurlarımızdır.

Sosyal Adalet'e karşı gösterilen ilginin sayıca ifadesi gazetemizin satışı. Bundan çok daha önemlisi Sosyal Adalet'in, «sahipleri» ne ulaşmış olması. Gazetemizin genel dağıtıcısı; «Sizin gazete Taksim gibi, Nişantaşı gibi zengin semtlerden önce, kenar mahallelerde, işçi semtlerinde satılıp tükendi» derken hayret eder gibiydi. Sosyal Adalet'çiler bekledikleri bu müjdeye genel dağıtıcı gibi şaşmadılar. Fakat çok sevindiler. Çünkü bu gazetenin biricik amacı buydu. Gerçek yurt meselelerinin, bu meseleleri çözebilecek geniş yığınlar arasında konuşulmasını sağlamak, bu yığınları kendi öz meseleleriyle ilgilenmeğe çağırmaktı. İlk sayımızın böyle bir ilgi görmesi, tuttuğumuz yolun yanlış olmadığını göstermiştir.

Bilindiği gibi, Sosyal Adalet, Türkiye'de peşin abone ile çıkan ilk haftalık siyasi gazetedir. Yüzlerce insanın katıldığı bu peşin abone kampanyası, okurların kendileri için bir gazete kurmalarını sağlamıştır. Büyük kısmı ile abonelerin gerçekleştirdiği bu teşebbüsün, onların emrinde olması kadar tabii bir şey olamaz. Abonelerimizin, Sosyal Adalet'in sahibi olmaktan doğan çilesini çekmeğe başladıklarını da biliyoruz. Abonelerimizin bâzılarının özellikle çıkışımıza yakın günlerde kaydedilenlerin gazeteleri zamanında ellerine geçmediğini biliyoruz. Bu arızanın en kısa zamanda düzeltileceğini kesin olarak belirtiriz. Fakat bu konuda da abonelerimizin bize yardım etmeleri gerekiyor. Abonesi gelmeyen ya da zamanında eline ulaşmıyan okurlarımızın durumu bize bildirmelerini rica ederiz.

Sosyal Adalet'in çıkışından bu yana içten tenkitlere de muhatap olduğunu söylemeliyiz. Okurlarımızın Sosyal Adalet'te gördükleri kusurların pek çoğunu doğru ve haklı bulduğumuzu ayrıca belirtmemiz gerek. Tenkitlerin başında; haber azlığı var. Bunu biz de ilk sayımızdaki mektubumuzda peşinen belirtmiş ve en kısa zamanda giderileceği vaadinde bulunmuştuk. Bu sayıda bu vaadimizi yerine getirmek gayretiyle çalıştık. Fakat gene de tam olarak başardık diyemeyiz. Bütün kusurlarımızı elbirliği ile düzelteceğimize ve okurlarımızın her hafta merakla bekliyecekleri bir gazete yapmayı başaracağımıza inanıyoruz. Bunun için okurlarımızın uyarıcı tenkitlerinin bize ışık tutacağını belirtmek isteriz.

Sosyal Adalet aldığı yüzlerce tebrik mektubundaki iltifatlara lâyık olmağa çalışacaktır. Toplu imzalı mektuplarla bizi destekleyen okurlarımıza ayrıca teşekkür ederiz. Emekten yana her çeşit gayretin topluca yapılması gerektiği bilincinin yayılması bizleri sevindirmektedir. Bu bilincin yayılması ve daha da güçlenmesine çalışmak bizim başta gelen görevimiz olacaktır.

Bu sayımızın ağırlığı gene Anayasamızın savunulması ve gerçek bir demokrasinin yerleşmesi savaşında toplanıyor. Orta sayfamızda Türkiye İşçi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 78 kanun ve kanun maddesi hakkındaki inceleme yazısı bu davranışın elle tutulur belgesi. Anayasanın tam uygulanmasını demokratik savaşın başında gören bizler, buna birinci ilkemiz olarak bütün sayılarımızda bağlı kalacağız. Yazılarımızın ve haberlerimizin tümünden çıkarılacak sonuç herhalde emekten yana bir muhalefet ve mutlu Türkiye'nin kurulması için araştırmalardır. Okurlarımızın dikkatini sömürücü bir muhalefetle, emekten yana bir muhalefetin ayrımı üzerine çekmek isteriz. Meselâ son zamlara bakışımız, oy avcılığına çıkmış ve zamlardan şikâyetçi görünen politikacılarla ayni açıdan değildir. Biz zamlarla plânın büyük ağırlığının emekci halkın üzerine yıkıldığından şikâyetçiyiz. Ama plândan yanayız. Hemde emekcilerin katıldığı, denetlediği bir plândan yana...

Bu sayı kapak, sadece bizi değil bütün insanlığı ilgilendiren ve hatta insanlığın bir numaralı meselesi durumuna gelmiş bulunan: AÇLIK konusuna ayrıldı. Az gelişmiş bütün ülkeleri kara kara düşündüren bu konu bu hafta «Dünyada açlık haftası» olarak ele alındı. Bütün dünya basınında geçen hafta baş yeri işgâl eden bu konu bide yeterince ele alınmadı. Sadece basın değil fakat, sorumlu kişiler de tok geçirdikleri geçen haftanın açlık haftası olduğunu hatırlamadılar bile. Biz Sosyal Adalet'ciler hakların ilkinin aç kalmamak hakkı olduğunu kabul ediyoruz. Önce herkesin karnının doymasını savunuyoruz. İlerde bu konuya daha geniş yer ve bepleri üzerinde devamla duracağız. Açlığın derin ve çeşitli sebepleri. Köklerinde her türlü parazitliğin, sömürücülüğün yaşadağı bu konu, sadece kendi iğrenç sebeplerini değil fakat bir çok iğrençliklerin gerçek sebeplerini ortaya koyacaktır.

Saygılarımızla..

SOSYAL ADALET

sosyal adalet

Haftalık Siyasî Gazete

26 Mart 1963 Yıl: 1 Sayı: 2

İMTİYAZ SAHİBİ:
CEMAL HAKKI SELEK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:
TURHAN TÜKEL

İDÂREHANE: Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak, No. 30 — 32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş.

ABONE: 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.

İLÂN: Beher Sütunda Santimet resi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

YAZARLAR:

Niyazi AĞIRSANLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkkaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan BAŞAR Aslan BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOCAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Asaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELEOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Saban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin EYÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müşerref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rıfat ILGAZ, Recai İSKENDEROĞLU, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Eflâtun NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ, Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Kemal SÜLKER, Cemal SÜREYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdoğan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, AHMET TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

DURUM VE ÇIKAR YOL

sosyal adalet

«Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti...»

Yukarıki satırlar Anayasamızın başlangıcında yazılıdır. Bugün 26 Mart 1963. Yani 27 Mayıstan bu yana sadece 1033 gün geçmiştir. Tarih ölçüsünde hesaba gelmez bir hiç. Fakat «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş» iktidarın hükümlü baştemsilcisi Celal Bayar, Kayseri Cezaevinin kapısını açmış, hürriyetine kavuşmuştur.

Bu basit bir olay değildir. Bu olayı, yaşlı ve hastalıklı bir hükümlünün şartlı tahliyesi olarak görmek ve göstermek sadece ve sadece kendimizi aldatmaya ve yeni felâketleri hazırlamaya yarar. Gerçekleri bütün çıplaklığı ve korkunçluğu ile görecek kadar cesaretli olalım. Gerçek şudur: 1033 gündür 27 Mayısı temelinden çökertmek için çalışanlar halk yığınlarını, büyük çoğunluğunu kışkırtarak, intikamcı bir rûh hâli içine sürüklemişlerdir. Halk bindiği dalı kesiyor, sömürücü ve intikamcı kimi muhaliflerin peşine düşmüş durumda. Önceki aflar, şartlı tahliyeler, yarın mutlaka ilân edilecek olan genel siyasî af. 27 Mayısın ve onun temsil ettiği emekten yana tutum ve davranısların toptan ve kesin tasfiyesini hazırlayan hesaplı aşamalardır.

Dramı yaşadığımız için ne başlangıcını, ne de sonunu görebiliyoruz. «Deniz içinde denizi bilmiyen balıklar» gibiyiz. Sayın Başbakan sonsuz bir iyimserlik içindedir. Kalkınma plânının bütün zorlukların üstesinden geleceği kanısında... Oysa beş yıllık kalkınma plânının yanlış bir ekonomik ve sosyal politika temeli üzerine kurulduğu ortadadır. İç finansmanın yükü işçisi, fakir köylüsü, memuru, küçük esnafı, dar gelirli serbest meslek sahipleriyle emekçi halk yığınlarının sırtına yüklenmiştir.

Bir Maliye Bakanının şu itirafta bulunup da, koltuğunda kaldığı, galiba tarihte ilk defa görülüyor Ferit Melen İzmir'deki konuşmasında şöyle diyor: «80. 90 lira ücret alan vergi verirken, narenciye satıp milyonlar kazanandan vergi almamak vicdanları sızlatıyor. Bugünkü vergi sistemimiz âdil değildir.» Sanılır ki, bu sözleri söyleyen bakan, vergi sistemimizde gereken değişikliğin yapılacağını, halktan Anayasaya göre hakça vergi alınacağını müjdeleyecektir. Hayır! Maliye Bakanı sözlerine şöyle devam etmiştir: «Dünyanın hiç bir yerinde sosyal adalet esaslarına göre vergilendirme yapılmamıştır. Bu bir idealdir... Servet beyannameleri ile serveti vergilendirmeyi düşünmüyoruz.»

Dâvanın can noktası buradadır. Hızla kalkınmak isteniyor. Ama iç finansman sosyal adalet ilkeleri bir yana itilerek sağlanmaya kalkışılıyor. Yatırım açığı, yeni zamlar, vasıtalı vergilerle fakir halka yükletilme yolu tutulmuştur. Temel reformlara gidilmiyor; gidilemiyor. Ve hızla kalkınma umudu yine dış yardıma bağlanıyor. O dış yardım ki, ekonomik geriliğimizin ve çöküntümüzün etkenlerinden biri, başlıcasıdır.

Koalisyon hükûmetinin baş ortağı C.H.P. çelişmeler içindedir: sosyal adalet içinde kalkınma yoluna gidemiyor. İşveren ve finans çevrelerini gücendiremez. Toprak reformuna girişmek, toprak ağalarına dayanan muhalefeti güçlendirir. Onu da yapamaz. Atatürk ilkelerine, halkçılığa, devletçiliğe sarılmak... Onu hiç yapamaz. Olayların akışına kendini kaptırmış, zamanın hükmünü bekler bir hali var C.H.P. nin.

Bu çelişmelerden en çok yararlanan hiç şüphesiz A.P. dir. İktidarın sorumluluğunu taşımadığı için, hükûmetin her attığı adıma karşı rahatça çıkabiliyor: Son zamanlara saldırıyor; plâna karşı pilâv'la çıkacak kadar sorumsuzluk ve hafiflik gösterebiliyor. Ve A.P. içinde yer alan kimi sömürücü ve intikamcı muhalifler, halkı sosyal adalet ilkesine karşı kışkırtıyor; sosyal adalet istiyenlerin komünist olduklarını söylüyorlar.

Koalisyon hükûmeti gerçekleri halka duyuramıyor; duyurmaya kalksa bile halkı inandıramıyor. İşsizliğe el atma; yoksul köylüyü, yoksulluğu içinde ağaların merhametsiz elinde bırak; Grev Toplu Sözleşme ve Sendika kanunlarını işçi aleyhine hükümlerle doldur; halkın sırtına zamlarla yüklen; ve sonra plânlı kalkınmanın milleti refaha kavuşturacağından sözaç.. Kimi inandırabilirsin?...

Ama bu durum Koalisyon ortaklarının birbirine sarılmasına yarayacaktır sanırız. Hükûmetteki sorumluluğu A.P. ile yarışmasına engel olan Y.T.P. umudunu Koalisyonun yürümesine bağlıyacaktır. Ancak şu var ki, Koalisyon Hükûmeti ekonomik temelinin zayıflığı ve kışkırtılmış halk oyunun kendisine gittikçe daha kuvvetle karşı oluşuna uzun müddet dayanabilecek midir?

Kalkınma dâvamız da, demokrasi dâvamız gibi ters konmuştur. Daha doğrusu demokrasiyi salt bir serbest seçim işi sandığımız ve onun sosyal özünü görmediğimiz için, kalkınma dâvamız bugün çıkmazdadır. Ulusal ekonominin bugünkü zayıf karakteri değiştirilmedikçe, beklenen kalkınma hızının sağlanması, hele emekçi halk yığınlarının yaşamasında iyiye doğru bir gelişme olabilmesi katiyen mümkün değildir. Çünkü sosyal adalete dayanan kalkınma, ulusal ekonominin geri karakteri giderilmekle, yani köklü reformlara girişilmekle gerçekleşecek bir amaçtır.

Demek ki, önce bugünkü kamu sektörünün, emekten yana bir kamu sektörü niteliğini kazanması, ulusal ekonomide bu nitelikle ağar basması, düzenleyici ve emekten yana itici bir kuvvet haline gelmesi şarttır. Ama bu işi kim yapacaktır? Bugün Büyük Mecliste, ulusal ekonomide toprak ağalarını ve yabancı sermaye ile işbirliği yapan iş çevrelerini savunanlar çoğunluktadır. Ama parlamento rejimi dışında bir kurtuluş yolu da yoktur. Şu halde halkın uyanması, menfaatlerine, haklarına, hürriyetlerine sahip çıkması gerekiyor. Uyarılmış, uyanmış, artık gerçekleri olduğu gibi gören emekçi halk temsilcilerinin, Büyük Mecliste çoğunluk kurmalarına bütün gücümüzle çalışmak biricik kurtuluş yolu olarak görünüyor.

İNTİKAMCILAR REJİMİ ZORLUYOR

Hafta sonunda Türk Milleti, yine demokrasi rejimini koruma ve devam ettirme problemiyle karşı karşıya geldi.

«Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş» iktidarın müebbet hapse hükümlü lideri Celâl Bayar'ın hastalık sebebiyle serbest bırakılması, iktidar yolunu zorlayarak demokratik, lâik ve sosyal anayasayı değiştirmek amacı güden ırkçı, sömürücü ve intikamcılar tarafından bir tahrik fırsatı olarak kullanıldı.

Bir kısım basının ve Adalet Partisi'nin idaresini ele geçirmiş bir sömürücü ve ırkçılar grupunun tahrikleriyle başlayan olaylar dizisi, 4 Mart Pazartesi gecesi, Cellâ Bayar'ın Kayseri Cezaevi'nde bir kriz geçirmesiyle vahim bir istikamet aldı.

Ateşi ve tansiyonu yükselerek cezaevi revirinde müşahade altına alınan Celâl Bayar'ın mutlaka hastahaneye kaldırılması doktorlarca kararlaştırıldığı halse eski Cumhurbaşkanı cezaevinden çıkmayı reddetti. Bayar, cezaevinden çıkmak istemeyişinin sebebini, 11 Mart'ta Kayseri Savcısı'na yazdığı mektupta açıkladı. Bayar'ın iddiasına göre, geçen yıl tedavi için Ankara'ya götürüldüğü zaman kendisine inzibat tedbiri adı altında haysiyet kırıcı ve işkence mahiyetinde muameleler yapılmıştı.

Cezaevinde kalmasının hayatı bakımından büyük tehlike arzettiği raporla tesbit edilen Bayar'ın bu ısrarı karşısında tek çare kalıyordu: Tahliye!

Bayar'ın tahliyesi, Kayseri Devlet Hastahanesi'nce verilen ve Adli Tıp Meclisi'nce tasdik edilen raporla mümkün oldu.

Tahliyeyi tamamen adlî mercilerin bir tasarrufu olarak kabul eden Başbakanlık, tahliye kararı verildikten sonra harekete geçti. Bütün idare adamlarına bir genelge yollayarak cezaevinden çıktıktan sonra Bayar'ın hareketlerine ve kendisine yapılacak tezahürata hiçbir şekilde engel olunmamasını emretti.

1028 GÜN SONRA

Sıhhî durumu adlî makamları ve hükûmeti olduğu kadar halkoyunu da haftalarca meşgul eden Celâl Bayar, 1960'ın 27 Mayıs'ında tevkifinden tam 1028 gün sonra 22 Mart Cuma sabahı saat 8.22'de Kayseri Cezaevi'nden altı ay için tahliye edildi.

Celâl Bayar'ın Ankara'ya gelişi, bir gövde gösterisi şeklinde oldu. A.P.'li milletvekili ve senatörlerle YTP'lilerden bir grup, Bayar'ı karşılamak için Kayseri yoluna çıktılar. Bayar, 500 arabalık bir konvoy ile şehre girdi. Genel Kurmay Başkanlığı önünde bir gövde gösterisi yapıldı.

Cezaevi'nden hasta raporu ile çıkan Yassıada hükümlüsü «Nasılsınız?» diye soranlara «Demir gibiyim» diye cevap veriyordu. Kayseri Cezaevi'nden hasta olduğu için tahliye edilen Bayar, gerçekten doktor raporunu yalanlayan bir görünüşteydi.

Gerici basının günlerden beri süregelen tahrikiyle toplanan kalabalık taşkın hareketlerden çekinmedi. Meselâ, bazı subay gruplarının üzerine otomobillerini sürdüler.

Bu olaylar, Ankara'da elektrikli bir hava yaratmakta gecikmedi. Akşam üstü Ankara göklerinde jet uçakları dolaştı. Eski Millî Birlik Komitesi üyeleri, gece Meclis'te uzun süren bir toplantı yaptılar. Hava Kuvvetleri Kumandanlığı'nda yüksek rütbeli subaylar bütün gece toplantı halindeydi. Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay, Başbakan İsmet İnönü ile kısa bir görüşme yaptı.

TEPKİLER

Toplantı halinde olan Yüksek Askeri Şûra, sert bir bildiri yayınladı. Bildiri aslında radyoda okunan metninden daha sertti.

Yüksek Askeri Şûra üyeleri bir ara İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata'yı da toplantıya çağırdılar. Gençlik ise, Pazar günü miting tertiplemeğe karar verdi.

Pazar günü saat 17'de Zafer Meydanı'nda 27 Mayıs öncesi günlerini hatırlatan bir kaynaşma vardı. Miting başladığı sırada kalabalık 10 bine yaklaşıyordu.

Gençler, 27 Mayıs'a bağlılıklarını bildiren konuşmalar yaptılar. 28 Nisan Olayları'nın yarattığı güçte olduklarını belirttiler.

Üniversite bahçesinde 1960 yılında bir Nisan günü

Bu arada, Devrim Şehidi Ali İhsan Kalmaz'ın hatıra defteri okundu. Marşlar söylendi. Kalabalık arasında tabii senatörler, 14'ler, 22 Şubat'çılar, üniformalı ve sivil subaylar ile Harp Okulu öğrencilerinin çokluğu dikkati çekiyordu. Gençler «O büyük haine, o büyük adamın mezarına adım attırmayacağız» diyerek Bayar'ın Atatürk'ü ziyaret etmesine izin vermeyeceklerini söylediler.

Yağmur yağıyor, sert bir rüzgâr esiyordu. Ama gençler toplantıyı bırakmadılar. Marşlar söyleyerek Atatürk Bulvarı'ndan yukarı ilerlemeğe başladılar. Kalabalık gittikçe büyüyordu.

A. P. ÖNÜNDE

Kızılay Meydanı'nda A.P. Genel Merkez binasının önünden geçerken toplantı halinde bulunan A.P. Genel Yönetim Kurulu üyeleri balkona çıktılar. Çoğunluğunu gerici ve ırkçıların teşkil ettiği Genel Yönetim Kurulu üyeleri gençleri tahrik edici işaretler yapınca camlar taşlandı. Mehmet Ali Aytaç, Cevat Önder, Ethem Kılıçoğlu, İhsan Tombuş, Halim Aras, Ömer Eken ve Ali Naili Erdem; taşlama başlayınca içeri kaçtılar.

Gençlik grupları, «Pilavcılar», «Alçaklar», «Uşaklar» diye bağırarak Adalet Partisi'nin önünden ayrıldılar ve Kavaklıdere'ye yöneldiler. Yeni İstanbul Gazetesi'nin önünde de «Uşaklar» diye bağırıldı.

Yağmur çok şiddetlenmişti. Ama gençler, marşlar söyleyerek âdeta koşuyorlardı. Güven Mahallesi'ne gelince istikametlerini, Bayar'ın kaldığı Meneviş Sokak'taki 67 numaralı Şahin Apartmanı'na çevirdiler. Daha önce emniyet kuvvetleri apartmanın önünde tedbir almışlardı. Bayar, en üst katta ,bir zamanlar yanında çalışan ve şimdi A.P. Senatörü olan Özel Şahingiray'ın evinde kalıyordu. Bazı A.P.liler de evin önünde bekliyorlardı. 15 kişilik bir grup heyecanlı gençliğe karşı koymak isteyince dayak yediler ve kaçıştılar. İki kişi az daha linç ediliyordu. Kalabalık durmadan bağırıyordu: «Sehpaya... Sehpaya...», «Kaatillere af yok», «Mutlaka Kayseri'ye», «Sehpaya». Bu tezahüratın arasında zaman zaman hep bir ağızdan «Olur mu böyle olur mu, Kardeş kardeşi vurur mu?» söyleniyordu.

Bayar'ın damadı bir aralık balkona çıktıysa da taşlandı. Emniyet kuvvetleri vardı ama, gençliğin heyecanına karşı koymak mümkün değildi. Otomobillerle yapılan gövde gösterisine yağmur altında yürüyerek karşı koyan devrimci gençler, daha sonra Genel Kurmay Başkanlığı'nın önüne geldiler. Genel Kurmay'da sabahtan beri toplantı yapılıyordu. Sunay, gençlere «Ordu siyasetin dışındadır. Müdahale etmeyeceğiz. Sizin işlerinize karışmıyoruz. Heyecanınızı anlıyorum.» dedi.

Sunay, bir kaç gün önce birliklere altı sayfalık bir genelge göndererek ordunun, Atatürk ilkelerinin ve 27 Mayıs'ın koruyucusu olduğunu bildirmişti.

YARALANANLAR

Gençler daha sonra yine A.P Genel Merkezi'nin önüne yürüdüler. A.P. Merkezi kordon altında idi. Fakat bazı A.P.'liler de, gençliğe karşı bir hareket hazırlamışlardı. Devrimci ve gerici kuvvetler arasında bazı çatışmalar oldu. Karşılıklı atılan taşlar yüzünden iki polis ile beş Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi yaralandı. Bu çatışmadan bir süre sonra bir grup genç daha A.P. Genel Merkezi'ne geldi. Bu defa vuku bulan çatışmada ise A.P. İzmir Milletvekili Mehmet Ali Aytaç yaralandı.

Pazar gününün olayları geç vakit sona ererken Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri Pazartesi günü saat 17.de tekrar miting yapmayı kararlaştırdılar.

Gerici gazeteler, Bayar'ın Pazar günü yapmayı tasarladığı ziyaretlerin proğramını geniş şekilde yayınlamışlar, bu arada Anıt Kabir'i de ziyaret edeceğini yazmışlardı. Büyük bir gençlik grupu, Bayar'ın bu ziyaretine engel olmak üzere bütün gün Anıt Kabir önünde bekledi.

Programa bağlanan ziyaretlerini, gençlerin infiali karşısında yapamayan Bayar, sabah Osman Hacıbaloğlu, Sadık Perinçek ve Nurettin Ertürk'ten müteşekkil Y.T.P. Heyetini kabul etti. Hasbıhal esnasında Y.T.P.'lilere «Yassıada Mahkemesi denilen böyle şeni bir mahkeme, mahkeme ismi bile verilemez, medeni memleketimizde ne arıyor?» dedi.

Daha sonra kendisini ziyaret eden Yüksel Menderes ile Adnan Menderes'in avukatı Orhan Cemal Fersoy'u ayakta karşıladı. Fersoy'a, «Büyük Şehidimiz Menderes'in Yassıada'da bulunduğu sırada ve vefatından sonra gösterdiğiniz meslek dışı fedakârlıktan dolayı minnettarım.» derken Bayar'ın göz yaşı döktüğü görülüyordu. Yakınları, bu anı tesbit için derhal dışarıdan foto muhabirlerini davet ettiler.

TAHRİKLER

Neriman Ağaoğlu, Vedat Refioğlu, Ahmet İhsan Gürsoy ve kızı Bayar'ın yanından hiç ayrılmıyorlardı. Nilüfer Gürsoy, sık sık balkona çıkıp dışarıda bekleyen A.P.'lilere çiçekler atarak kalabalığı tahrike çalışıyordu.

Pazar günkü olaylar, A.P.'lilerin hepsinin tahriklere âlet olmadığını gösterdi. Halen partinin idaresini elinde bulunduran gerici ve ırkçı grup Bayar'ın tahliyesini bir tahrik fırsatı olarak kullanıyor ve bir kısım A.P.'liler de bu tahriklere âlet oluyordu. Ama gerçek şuydu ki, bu tahriklere kapılan A.P.'liler azınlıktaydı.

Olayların bu hızlı gelişmesi sırasında Başbakan İnönü İkinci Ordu Kumandanı Korgeneral Refik Tulga ile görüştü. Bu arada C.H.P. Meclis Grupu toplantıya çağırıldı.

Yüksek Askeri Şûra da bütün gün toplantı halindeydi. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ise, saat 16.10'da beş otomobillik bir kafileyle Gölbaşı'na doğru bir gezinti yaptı.

A. P. BİLDİRİSİ

Bayar'ın tahliyesini, kardeş kavgası yaratabilecek kadar tehlikeli bir şekilde kullanan Adalet Partisi'nin ırkçı ve gericiler elindeki Genel Yönetim Kurulu'nun topantısı geç saatlere kadar sürdü. Toplantı sonunda bir bildiri yayınlayan Genel İdare Kurulu, Yüksek Askeri Şûra'nın ve İçişleri Bakanlığı'nın bildirilerine cevap verdi. Bildiride «Askeri Şûra'nın aktüel iç politika meselelerine karıştırılmak istenmesi, iç politika meselelerinin Millî Güvenlik Kurulu'na götürülmek arzusu, Anayasa ve meri kanun hükümleriyle kabil'telif görülmemektedir» deniliyordu. Bildirinin yayınlanmasından sonra Adalet Partisi'nin T.B.M.M.'inden çekileceğine dair rivayetler de yayıldı.

TEDBİR İSTENDİ

Buna karşılık Cumhuriyet Senatosu'nun tabii üyeleri, Cumhurbaşkanlığına, Başbakanlığa, T.B.M.M. Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına ve Millî Güvenlik Kurulu Başkanlığı'na birer muhtıra verdiler. Eski M.B.K. üyeleri bu muhtıralarda «Bayar'ın tahliyesini müteakip sorumluluk duygusundan mahrumluluk duygusundan mahrum teşekküllerin kasıtlı ve tertipli olarak hazırlamış bulundukları, Anayasamızın ruh, mâna, temel ve esasına aykırı hareketlerin doğuş ve tertiplerindeki hususların tesbitini ve gerekli kararların alınmasını» istediler.

Yeni hafta başlarken Türkiye'de durum budur. Anayasa rejimi zorlanmaktadır.

Anayasa nasıl korunacaktır?

Kimsenin şüphesi olmasın ki, iktidar yolunu zorlayanların asıl amacı, demokratik, lâik ve sosyal anayasayı değiştirmek, demokrasi adı altında da olsa, toprak ağalarının, kapkaççı sermaye çevrelerinin yararına bir dikta rejimi kurmaktır.

ÇARE NEDİR?

Emekten yana, zinde ve uyanık kuvvetlerin ödevi, anayasayı korumak için halkı uyarmak, uyandırmaktır. Çünkü, demokratik, lâik ve sosyal anayasamızın asıl bekçisi odur; uyandırılmış emekçi halk yığınlarıdır. Emeğiyle yaşayan yurttaşlarımız güçlü bir politik kuvvet olarak teşkilâtlanmadıkça, sömürücü, intikamcı ve ırkçı gruplar tarafından daima tahrik edilerek aldatılacak, demokrasimiz, sade demokrasimiz değil, Çağdaş uygarlığa ulaşma dâvamız, her zaman böyle tehlikede kalacaktır.

Gençlik ve ordu 27 Mayıs'ta olduğu gibi, bugün de anayasa rejimine sahip çıkmıştır. İntikamcı ve sömürücü çevrelerin tahrikleri karşısında rejimi tehlikeden tamamen kurtarmak, bu uyanıklık ve direnişin halk kitlelerine mal edilmesiyle mümkün olacaktır.

Klinik köşe kapmacası...

147'lerin Üniversiteden ayrılışları ve tekrar Üniversiteye dönüşleri, yıllardanberi içten içe kaynayan Üniversitede, diğer fakültelerde olduğundan daha çok, Tıp Fakültesinde çözümü güç birçok problemler doğurmuştur.

Aylardanberi sözü edilen ve bir çözüm yolu aranan, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinin, çekişmeli, klinikleri ve özellikle klinik şeflikleri problemi, 21 Mart Perşembe günü, Senato'nun haftalık toplantısında, bir sonuca bağlanmış görünmektedir.

19 Öğretim üyesiyle, Rektör Sıddık Sami Onar'ın başkanlığında yapılan toplantıda, Tıp Fakültesi Profesörler Kurulunun, bazı kürsülerin kaldırılıp birleştirilmesi ve yeni kürsülerin açılması konusunda aldığı karar, 2 olumsuz oya karşı, 17 oyla onaylanmıştır.

Şimdi son alınan kararla 20-30 yataklı bu küçük klinikler yerine çok yataklı büyük üniteler elde edilecektir. Kliniklerin birleşmesi, idari yönünden belli bir başkanlığa bağlanacak, ilmi araştırmalar yönünden birbirinden ayrı gruplar meydana gelmiş olacaktır.

Tıp Fakültesinde, 147'ler dışındaki bir grup öğretim üyesi, bu karardan memnun olmadıklarını açıkça belirtmekte, bu kararın tekrar çatışmalara yol açacağını ileri sürmektedirler. Büyük yararlanmaların, önemli rol oynadığı Tıp Fakültesi Klinik Başkanlığı probleminin bu kadar çekişmeli olması, gerek halk üzerinde,gerek öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

SOSYAL ADALETTEN KORKAN SİGORTA YÖNETİCİLERİ

GENEL SİGORTANIN GAZETELERDE ÇIKAN ILANI
Binlerce Liraya İlan Edilen Antisosyal Bildiri —

Geçen hafta gazeteler, Genel Sigorta Şirketi 1962 yılı işlemlerine ait Yönetim Kurulu raporundan seçilmiş parçaları ilân şeklinde yayınladılar. Ekonomik olayları yakından izliyenler, Umum Müdür Bedi Yazıcı ile Yönetim Kurulu Başkanı Şakir Kesebir'in ticari çıkarlarını devam ettirebilmek için aynı yola geçmiş yıllarda da başvurduklarını hatırlayacaklardır.

Öyle anlaşılıyor ki Genel Sigorta Şirketi Sayın yöneticileri ,ekonomik ve sosyal gelişme problemlerimize çözüm yolları aramak için emekçilerin, aydınların, iş çevrelerinin yaptıkları tartışmaları «Neticesiz ideoloji münakaşaları» olarak yorumlamaktadırlar. Bu demektir ki «Neticeli münakaşa» ancak mal ve hizmet alım - satımında olur. Hedef kazanmaktır, hem de kavfledenleri düşünmeden.

Bu, ekonomik ve sosyal kalkınma çabasında, Türkiyemizin temel problemlerine inmek istemeyen yüzeydeki çıkarcı görüşlerin davranışıdır. Bu sebepten, yayınlanan «Seçilmiş parçalar» hatalarla doludur. Örneğin «İleri memleketlerde en büyük tasarruf kaynağı ve sermaye piyasası teşkilinin en normal yollarından biri olan hayat sigortaları, bugün memleketimizde sözde sosyal adalet namına girişilen tek yönlü hazırlıkların tehditi altında bulunmaktadır.» Yargısı hatalarla dolu ve kendisi tek yönlü olan bir şaşırtmacadır. Çünkü:

HATALARLA DOLU

1. Bugün Batı ülkelerinin çoğunda kişisel ve gönüllü hayat sigortaları ya var olmak ile kaybolmak çizgisinin sınırlarına yaklaşmışlar ya da tamamen kaybolmuşlardır.

2. Batı ülkelerinde var olan özel sigorta şirketlerinin çoğunda hayat sigortası protföyleri kârlı olmadığı gibi şirketlerin malî bünyeleri de genel olarak çok kuvvetli değildir.

3. Üstelik memleketimizde sigorta şirketleri ekonomiz dalgalanmalardan korunabilmek için kaynaklarının büyük bir kısmını verimsiz yatırımlar olarak kabul edilen gayrimenkûllere yatırmak itiyadındadırlar. Nitekim Genel Sigorta Şirketinin 1962 yılı kâr'ının yaklaşık olarak % 30 u gayrimenkûl gelirlerinden doğmuş bulunmaktadır.

4. Kişisel ve gönüllü hayat sigortaları, hiç bir memlekette, toplumun sosyal güvenlik anlayışının kavradığı riskleri karşılayamazlar.

YÜZ YILIN ANLAYIŞI

Yüzyılımızda insan anlayışı, emekçisi, anası, çocuğu ve yaşlısı ile toplumun topyekûn yarınını her türlü meslekî, sosyal ve ekonomik risklere karşı korumayı öngören toplumsal güvenlik anlayışı için de gelişmektedir. Temelde yer alan bu bünyesel gelişme, Uluslararası Çalışma Teşkilâtının çabaları ile hem endüstrileşmiş memleketlerde hem de geri kalmış ülkelerde dereceyayılmaktadır. Denebilirki geri kalmış ülkeler halklarının, toplumsal güvenliğe, ileri memleketlerden daha fazla muhtaç bulunması bu memleketlerde toplumsal sigortaların gelişmesini daha da hızlandırmıştır. Çünkü millî gelirinden emekçi halklarının en az pay aldığı bir ülkede, kişisel ve gönüllü sigorta sistemleri yalnız müessesevi - Reasürans tekeli gibi — sebeplerden değil, doğrudan doğruya gelir seviyesi ve gelir bölüşümü gibi ekonomik temelli olan sebeplerden gelişememektedir. Bilimsel yayınlarda, ileri ülkelerde dahi düşük gelirli emekçi yığınlarının özel şirketlerin hayat sigortası portföylerinde çok azınlıkta kaldıkları yazılıdır. Sermaye sahibi kimseler ise gerek kendilerinin gerek ailelerinin güvenliklerini kâr ve rant gelirleri ile rahat rahat sağladıklarından bugünkü risklerden pek korkuları olmadığı gibi miras mekanizması yoluyla gelecek kuşaklarını da güvenlik altına almışlardır.

BİR CEHALET

Sermaye piyasası teşkilinin en normal yollarından biri olarak hayat sigortalarını göstermek ise Türk toplumunda tasarruf teşekkülü problemleri hakkında en az bilgi sahibi olmak demektir. Kalkınma Plânının III inci sahifesinde aşağıdaki bilgiler verilmektedir. «... İşçi Sigortaları Kurumu ve yalnız emeklilik sigortası mahiyetinde olan T.C. Emekli Sandığı tarafından 1950 — 1960 döneminde plâse edilen fonlar, 2 milyar 862 milyon 795 bin TL. sına ulaşmıştır. Yapılan tahminlere göre 1963 — 1967 dönemi içinde T. C. Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumu 2,9 milyar tutarında ilâve yatırılabilir kaynak yaratacaklardır. Yeni kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu da bu dönem için de her yıl 60 milyon TL. çerçevesinde yatırılabilir kaynak toplayacaktır. Bunlar 1963 — 1967 döneminde yapılacak toplam yatırımların yüzde 5,3 ünü meydana getirecektir.» Demek oluyor ki özel sigorta şirketleri ne toplumsal güvenliğin ne de ekonomik gelişmenin müessir bir aracı olmak niteliğinde değildirler.

BÜYÜK ENDİŞE

Sonuç olarak Genel Sigorta Şirketinin neden sözde sosyal adaletle bu kadar ilgilendiği ve bu konudaki olumlu çabaları, hayat sigortası için, tek yönlü tehdit olarak adlandırdığı daha iyi anlaşılmaktadır.

Fakat raporun en ilgi çekici yanı, çalışan ve çalıştırandan söz eden şu cümlelerde toplanmaktadır: «Bu tutumun ihtiyaca cevap vermek, çalışanı ve çalıştıranı tatmin etmek gibi amaçlara yönelmiş olmaktan çok uzak bulunması bizi bihakkın endişeye sevketmekte olup..» Yönetim Kurulu bu cümleyi raporuna koyarken eminiz kendi çalıştırdıklarını da düşünmüştür. Bu bakımdan geçinme endekslerine göre uyguladığı ücret ehramını da raporda, örnek olarak, görmeği çok isterdik

Küçükömer'in işçilere tavsiyesi

İstanbul Üniversitesi İktisadi Doktrinler Tarihi Doçenti Dr. İdris Küçükömer, geçen hafta Metal İş Sendikası'nın dâvetlisi olarak Eminönü Öğrenci Lokali'nde işçilere önemli bir konferans verdi.

Konferansa başka öğretim üyeleri de dâvetli oldukları hâlde nedense gelmemişlerdi. Metal İş Sendikası Başkanı Üzeyir Kuran, gerek dâvetli öğretim üyelerinin gelmemesinden, gerekse konferansa çok sayıda işçi katılmamasından dolayı üzüntüsünü belirterek «Bu tenhalığı kafanıza nakşedin, işleyin..» demek ihtiyacını duydu.

Dr. Küçükömer, «Salonun durumu benim için sürpriz teşkil etmedi. Esasen buradakilerin yarısı işçi ise, bir yarısı da işverenlerin adamlarıdır. Bu, işverenlerin ne kadar şuurlu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir» dedikten sonra özellikle işçi sınıfının politik güçlenmesi gereği üzerinde durdu.

Kavel Olayı'nın aslında işçi lehine sonuçlanmadığını, zira pazarlık masasına oturan işçilerin ancak işverenin maliyet hesaplarını kesinlikle öğrendikleri takdirde haklarını tam mânasıyla tesbit edip isteyebileceklerini belirten Dr. Küçükömer, işverenlerin maliyet hesaplarını öğrenemezsiniz. Bu hesapları devlet bile öğrenemiyor. Karşınızdaki kuvvet o kadar büyük. Bunun için mutlaka teşkilâtlanmalı, siyasi kuvvet hâline gelmelisiniz. İşçi siyasetle uğraşmasın, diyen sendikacılar, Avrupa'daki tabiriyle sarı sendikacılar, karabacaklılardır. Sizin menfaatiniz, sizin olan bir partide toplanmaktır.» dedi.

İdris Küçükömer'in sözleri konferansta hazır bulunan işçiler tarafından büyük ilgiyle takip edildi ve kendisine büyük tezahürat yapıldı.

Sami Küçük

Tabii Senatör Sami Küçük, 18 Mart Pazar günü Robert Kolej Mühendis Mektebi Talebe Cemiyetinin dâveti üzerine Marmara Öğrenci Lokalinde verdiği «27 Mayıs ve Atatürk» konulu konferansta 27 Mayıs'ı kendi görüş açısından yorumladı.

«27 Mayıs doktrin ihtilâli değildir ama belirli hedefleri vardır» diyen Küçük, 27 Mayıs'ın hedeflerini şöyle özetledi:

«1. Şekli demokrasiyi gerçekleştirmek.

2. Devletin sağlam bir temel üzerinde oturmasını sağlamak üzere sosyal devleti gerçekleştirmek. Bu hedefe varmak için toprak reformu, tarımsal reform, eğitim seferberliği, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi, yoksullara konut, sendika özgürlüğü, toplu sözleşme, grev hakları, vergi adaleti gibi çeşitli alanlarda sıkı çalışmalara girişmek.

3. İktisadi, sosyal, kültürel kalkınma yolundaki çabaların plâna bağlanması.»

Küçük, 27 Mayıs'ın düşünce alanında da Atatürk'çülüğün bir devamı olduğunu, 27 Mayıs'tan önce küfür gibi kullanılan sosyalizmin bugün serbestçe tartışma konusu hâline geldiğini de belirtmiştir.

İşçi Partisi Diyarbakır'da

Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde büyük gelişme kaydeden Türkiye İşçi Partisi'nin Diyarbakır İl Teşkilâtı da, 19 Mart Salı günü kuruldu.

Bir süre önce dört işçi Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanlığı'na başvurarak Diyarbakır teşkilâtını kurmak üzere yetki istemişlerdi. Genel Başkanlığın tanıdığı yetki üzerine yapılan temaslar sonunda Türkiye İşçi Partisi Diyarbakır Geçici İl Yönetim Kurulu, Avukat Tahsin Ekinci'nin başkanlığında şu üyelerden teşkil edildi:

İnşaat Mühendisi Hüseyin Akar, Unlu Maddeler Sendikası Başkanı Emin Hasar, Şayak Fabrikası İşçileri Sendikası Başkanı Sait Burçin, TUMPANE İşyeri Makine Uzmanı Hasan Suar, Şayak Fabrikası işçilerinden Şükrü Läçin, Hamit Yetmiş, Sıtkı Karabuğday, Halil Sayıt, Unlu Maddeler Sendikası Yönetim Kurulu üyelerinden Mehmet Sait Akçil, Seryfettin Sarıcı, Abdurrahman Öğdeğirmenci ve Diyarbakır TOLEYİS Sendikası Sekreteri Mehmet Başol.

Türkiye İşçi Partisi'nin yanı sıra, Sosyalist Kültür Derneği'nin Diyarbakır Geçici Yönetim Kurulu da, geçen hafta içinde kuruldu. Dr. Tarık Ziya Ekinci'nin başkanlığında teşkil edilen Yönetim Kurulu'nda İşçi Sigortaları Müfettişi Şükrü Yaldız, Dr. Selâhattin Bilgin ve Avukat Yücel Önen yer alıyorlar.

Çıkar yol arayanlar

eçen Cumartesi günü Siyasal Bilgiler Fakültesinde «Kalkınmak isteyen Türkiye*nin iktisadî ve siyasî* tutumları ne olmalıdır?» konulu bir açık oturum düzenlendi.

Prof. Bahri Savcı, Prof. Sadun Aren, Prof. Aydın Yalçın, Dr. Nejat Erder ve Ahmet Hamdi Başar'ın katıldığı açık oturumu, Siyasal Bilgiler Fakültesi salonunu dolduran yüzlerce dinleyici ilgiyle izledi.

Savcı, Aren ve Erder, Türkiyede daha halkçı bir düzene geçiş şartlarını hazırlayacak bir kalkınma vetiresinin zorunluğunu savundular, böyle bir vetirenin hangi metodlarla hangi sosyal kurumlar içinde mümkün olacağını araştırdılar. Her üçü de halkçı bir düzene yönelişin mutlak surette demokratik mekanizma içinde olması gerektiğini belirttiler.

İlk konuşmayı yapan Bahri Savcı, siyasi mekanizma için alternatifleri saydı; «Klâsik parlâmanter demokratik rejimin strüktürel değişmelere imkân vermemek gibi bir çıkmazı, halk demokrasisinin ise müessir bir kontrola imkân vermemek gibi bir çıkmazı vardır. Öyleyse, siyasi bir mekanizma bulmak lâzımdır. Biz, bu ikisine de iltifat etmemeliyiz. Bugün Batıdaki dene

— ALIN SİZE EKİLİ DİKİLİ TOPRAK

meler, orta partilerin ağırlık merkezini teşkil ettiği sola doğru açılan ve solla yumuşatılan bir sistemdir. Biz de aynı şeyi yapmalıyız. aYlnız ağırlık merkezi ters olmalıdır. Sola dayanan, fakat ortaya doğru açılan, orta temayüllerle yumuşatılan bir siyasi mekanizma yapmalıyız» dedi.

Dr. Nejat Erder de, bu konuşmayı teyid etti. Bugünkü siyasi partilerle kalkınmanın gerçekleşemiyeceğini söyledi.

Ahmet Hamdi Başar, yer yer tasvip gören, fakat bazı tezatlarla dolu olan bir konuşma yaptı.

Prof. Sadun Aren, Dış ticaretin devletleştirilmesi, banka ve sigortacılığın devletleştirilmesi, iktisadi devlet teşekküllerinin müessir bir şekilde organizasyonu, ziraatin verimli ve tasarruf yaratan bir hâle sokulması için uygun bir toprak reformundan sonra satış ve istihsal kooperatifleri şeklinde teşkilâtlanması lâzımdır. Bunlar bir plân içinde olacağından, müessir bir plân teşkilâtı da kurulmalıdır. İktisadi kalkınma, ancak bu kurumlarla gerçekleşebilir» dedi.

Ahmet Hamdi Başar, muayyen merhalelerden sonra sosyalizme gidilebileceğini söyleyince, Aren'in cevabı şu oldu:

«Türkiye'nin, sosyalizmi gerçekleştirecek siyasi ve iktisadi bir ortama geldiğine inanıyorum. Yaygın bir işçi sınıfı vardır. Öteki emekçiler de, emekçi olduklarının şuuruna varmışlardır. Bundan böyle, batının tecrübesi ve bilgileri de elimizdedir.»

Prof. Aydın Yalçın bu konuşmalara ithamkâr bir ifade ile cevap verdi. Yalçın, Bahri ile cevap verdi. aYlçın, Bahri nü «oy satması» diye anlayarak, demokrasiye bağlılıklarını ısrarla belirten, fakat tutucu partilerin Türkiye'nin kalkınmasını başaramayacaklarına inanan konuşmacıların «demokrasi yürümez» dediklerini iddia etti. Prof. Yalçın'ın bu yanlış anlamaya dayanan ithamları ve bazı yersiz sözleri, salondaki dinleyicilerin sert tepkisiyle karşılandı. Aleyhindeki tezahürat üzerine Prof. Yalçın, salonu terketmek zorunda kaldı.

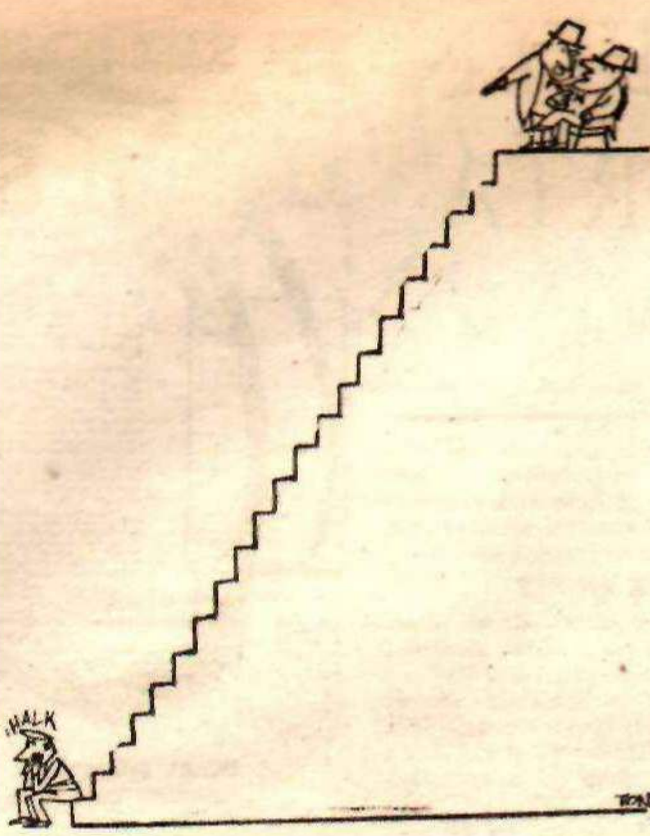

MEHMET ALİ AYBAR
— TİP Genel Başkanı —

İşçi Partisine iki ziyaret

Türkiye İşçi Partisi, geçen hafta İstanbulda ve İzmirde iki Amerikan hariciyecisi tarafından ziyaret edildi.

Amerikan Dışişleri Bakanlığına bağlı AİD teşkilâtının Çalışma Müşaviri Mr. Mc. Conagle,

IKTIDAR — Hayır ben daha yakınım
MUHALEFET — Ona ben daha yakınım

18 Mart Pazartesi günü Türkiye İşçi Partisi Genel Merkezinde Genel Başkan Mehmet Ali Aybarı ziyaret ederek üç buçuk saat süren uzun bir görüşme yaptı.

Aybar, Mr. Mc. Conagleye, öğrenmek istediği her konuda geniş açıklamada bulundu, ve partisinin kuvvetini Kurtuluş Savaşı felsefesinden bugünkü şartlara göre yeniden değerlendirilmiş Atatürk ilkelerinden aldığını izah etti. Türkiyenin tarihi şartları ve gerçekleri karşısında emekçi kitlelerin bir politik kuvvet olarak Mecliste temsil edilmesinin zorunlu olduğunu belirtti.

Türkiye İşçi Partisi Genel Baskanı aynı şekilde Amerika'da da özellikle sanayide otomasyonun uygulanmasından sonra işçi hareketlerinin yeni bir yön alacağını, Amerikan Kongresinde işçilerin ayrı bir politik bir kuvvet olarak temsil edilmesi eğiliminin gün geçtikçe kuvvetleneceğini ifade ederek Amerikanın yeni problemlerini de ancak Amerikan işçi sınıfının çözebileceği görüşünde olduğunu açıkladı.

Kendisinin ileri bir görüşü temsil eden CİO işçi teşkilâtı kurucularından olduğunu söyleyen Mr. Mc. Conagle, Türkiye İşçi Partisi Genel Baskanına bu görüşmeden memnun kaldığını ifade etti.

Öte yandan, Amerikanın İzmir Konsolosu Mr. Robert Broyn Dressen de Türkiye İşçi Partisi İzmir İl Merkezine giderek İl Başakın Nuran Yuluğ'a bir nezaket ziyaretinde bulundu.

Bu ziyaretler geri kalmış ülkelerin statükocu unsurlarından ziyade halk kitlelerine dayanmak ve ileri hareketleri anlayışla karşılamak eğilimindeki yeni bir politikanın belirtisi olarak yorumlanıyor.

Nasıl vergi kaçırıyorlar

Lüks apartmanlar yaparak bunları kat halinde satanlar, yeni bir vergi kaçırma metodu bulmuşlardır.

Apartmanı inşa ederek satan şahıs, daire sayısına göre müşteri bulmakta ve, meselâ 14 daireli bir apartman yapıyorsa, inşa halindeki binanın arsasını 14 hisseye bölerek, bir hissesi kendinde veya güvendiği birinde kalmak üzere arsanın satışını

Arsanın 1/14 ünü satın alan 14 yapmaktadır.

kişi ile birlikte inşaat işine girmiş ve kendi ikâmetgâhlarını yapmış görünüyorlar. Böylece apartman yapıp satmayı meslek haline getirmiş olan şahıs vergi vermekten kurtulmuş oluyor

Bir adirenin maliyeti meselâ 70 bin lira ise ve bu, meselâ 110 bin liraya satılmışsa, 14 daireden edilen kâr 560.000 liradır Bunun vergisi aşağı yukarı 336.000 lira tutar ve bu meblağ vergi olarak hazineye gireceğine haksız olarak bir kâr olarak bir kişinin cebine girmektedir.

Burada, kolay vergi kaçırılmasının sebebi alanın da satanında hayatından memnun olmasıdır.

Çünkü 110 bin lira vererek lüks bir daire satın alan şahsın, aslında 7 — 8 lira taup harcı ödemesi gerekir: oysa 1/14 arsa bedeli olarak meselâ 20 bin lira ödeyince bin lira civarında bir harç ödeterek işin içinden sıyrılmaktadır.

Ayrıca inşaat tamamlanınca, cins tashihi yaptırarak (Yani arsanın apartman olduğunu tapu kaydettirek) vergi muafiyetlerinden de istifade ederler.

1963 yılında özel sektörün yapacağı yatırımların yüzde 45'i inşaat alanında olacaktır Bunların hepsini apartman yapıpı kat halinde satanlar ve yukarıda açıklanan dala vereden istifade edenler yap yapmıyacaktır elbet; ama büyük bir nisbetini bunların yapacağı açıktır.

Ve buna benzer durumlar devam ettikçe Maliye Bakanlarının, şehir şehir dolaşıp «Vergi sistemimiz adil değil» diye yurttaşlara dert yanmaları kaçınılmaz olacaktır.

YABANCI TRÖSTLER MİLLÎ SANAYİMİZİ ELE Mİ GEÇİRİYOR ?

Büyük yabancı tröstlerin geri kalmış memleketleri birer sömürge haline getirmek ve millî sanayie hayat hakkı tanımamak için yaptıkları baskının yeni bir örneği hafta içinde ifşa edildi.

Elyaflı Çimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Temsilcisi Suat Güçlü'nün Perşembe günü açıkladığına göre, yeni kurulan asbestli boru sanayiimizi yıkarak kendi tekelini kabul ettirmek isteyen Eternit Swiss Tröstü, Türk hükûmetini baskı altında tutmaktadır.

Bugün millî sanayiimizin yılda 50 milyon liralık imalât hacmine sahip bir dalının çökmesi tehlikesini yaratan rekabet, 1959 yılında başlamıştır.

Köy ve kasaba içme sularının naklinde kullanılan asbestli boruların temini için 1959 yılında Eternit Swiss Tröstü ile Elyaflı Çimento Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, ayrı aycaret Limited Şirketi, Hükûmete ayrı ayrı müracaat etmişlerdir.

Türkiyede kuracağı fabrika için binde 5 patent hakkı verilmesini isteyen Eternit Swiss Firması, ayrıca imal edeceği mamullerin tamamının Devlet Su İşleri tarafından alınmasını da şart koşmuştur. Çok ağır şartlar taşıyan bu teklife karşılık, Elyaflı Çimento Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi daha müsait bir teklif yapmış mamullerinin sadece yüzde 51 inin Devlet Su İşleri tarafından satın alınması şartıyla fabrika kurabileceğini bildirmiştir.

Devlet Su İşleri tarafından, İsviçre tröstünün teklifi reddedilerek ikinci teklifin kabul edilmesi üzerine 600 bin dolarlık bir yatırımla millî sanayiimiz, 1962 yılında Yunus'ta, 7 bin ton kapasiteli bir asbestli boru fabrikası kazanmıştır.

Türkiyenin yıllık boru ihtiyacını 35 bin ton olarak tesbit eden beş yıllık plânın kabulü üzerine Elyaflı Çimento Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi kapasitesini 35 bin tona çıkartmak için 15 milyon liralık sermaye toplamıştır. Bu proje, Odalar Birliğince de desteklenmiş ve 1964 yılında faaliyete geçerek kilosu 115 kuruştan yılda 35 ton asbestli boru imal edecek olan fabrikanın kurulması için 650 bin dolarlık tahsis çıkartmıştır.

Tam bu sırada, açılan bu yeni sürüm sahasını Türk sanayiine kaptırmamak isteyen Eternit Swiss tröstü, derhal harekete geçerek hükûmete yeni bir teklifte bulunmuştur. İsviçre tröstü, yeni teklifinde borunun kilosunu 135 kuruşa mal edeceğini bildirerek patent hakkı olarak binde beş yerine yüzde beş istemiştir.

Bu teklife göre, Eternit Swiss asbestli boruyu daha pahalıya mal edeceği gibi, yüzde 5 patent hakkı dolayısıyla yıllık kârının yüzde 30 unu teşkil eden 1 milyon 600 bin lirayı da vergisiz olarak transfer etmek hakkını kazanacaktır. Bu şartlar, Eternit Swiss'in getirdiği sermayeye yüzde 90 nisbetinde faiz sağlamaktadır.

İsviçre firmasının bu teklifini inceleyen Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi, ileri sürülen ağır şartları kabule şayan bulmamıştır.

Bunun üzerine Eternit Swiss, Türkiyenin eski İsviçre Büyük elçilerinden birini araya koyarak Türk hükûmeti üzerinde baskı yapmağa başlamıştır.

Bu baskı sonunda Ticaret ve Sanayi ve Maliye Bakanları da, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararına rağmen, yüzde 2 patent hakkı verilmek şartıyla Eterit Swiss'in Türkiyede fabrika açmasına muvafakat etmişlerdir.

Bu arada, Odalar Birliği de, evvelce Elyaflı Cimento Sanayi ve Ticaret Limited Şirketinin projesini desteklediği halde, Eternit Swiss-in ağır baskısı karşısında kenara çekilmeyi ve millî sanayiin göz göre göre yıkılmasına seyirci kalmayı tercih etmiştir. Çünkü Odalar Birliğinde büyük söz sahibi olan üç firma, Eternit Swiss'in ortakları arasında bulunmaktadır.

İsviçre tröstü işini bu şekilde yürütürken, asbestli boru ihtiyacını tek başına karşılayabileceklerini, bunun için gerekli sermayeyi sağladıklarını, yabancı sermayeye ihtiyaç olmadığını ileri süren Elyaflı Çimento Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi temsilcileri, ilgili bakanlarla konuşabilmek için haftalarca uğraştıkları halde buna imkân bulamamışlardır.

Önümüzdeki günlerde meseleyi görüşerek karara bağlayacak olan Bakanlar Kurulu da Eternit Swiss tröstüne sipariş verilmesini kabul ettiği takdirde, eşit olmayan rekabet şartları altında asbestli boru sanayiimiz yıkılacak ve büyük bir iş sahası daha yabancı tröstlerin pençesine düşecektir.

İZMİR TİP BAŞKANI YULUĞ VE KONSOLOS DRESSEN
— Bir Nezaket Ziyareti —

KÖRÜN TAŞI

Rıfat ILGAZ

Boynuzla kulak

Demokrasiye aykırı kanunların kaldırılması için, iki büyük parti (AP. CHP.) birer dosya ile Anayasa Mahkemesine baş vurmuş.

Öte yandan gene bir küçük parti T.İ.P. bir dosya düzenliyerek aynı mahkemeye baş vurmuş.

İki büyük partinin dosyaları eksik olduğundan geri çevrilmiş.

Küçük partinin dosyası ise işleme konmuş hemen.

Bırak, partilerin büyüklüğünü, küçüklüğünü... partilerin, hangisi daha parti diye sen ver hükmünü!

POZ

Bayar resmini çeken gazetecilere:

« Siz de Amerikalılar gibi olmuşsunuz. Onlar da resim çektirirken mütemadiyen poz verdiriyorlar!» diye takılmış.

Evet, öyledir Amerikalılar. Mütemadiyen poz veridirirler. yalnız resim çektirirken değil, koltukta otururken bile...

ŞAPKA

Gazeteler yazıyor:

«Bayar, jandarmaları, şapkası ile selâmladı.»

«Bayar şapka çıkardı!»

«Bayar tezahürata, şapkasını çıkarmak suretiyle mukabelede bulundu.»

Hele bak, 33 ay askıda kalan şu şapkanın marifetlerine!

ZARARINA SATIŞ

Tenzilâtlı satışlar çok gördük. Sermayesine satışlar da gördük... Bugünlerde Beyoğlunda «Bir mağaza «Zararına satış»lara da başlamış bulunuyor.

Ama kimde kaldı alım yeteneği:

Biz gelelim satışların bedavasına!

ÖZELE GEEEL!..

Bir özel sektör, Amerikalı bir özel sektöre, özel bir şekilde borçlanmış. Şimdi bu özel sektörün özel borcunu genel sektör, genel bir şekilde ödeyecek. Eğer ödemezse dış yardıma olacak ne olursa...

Sektörün böyle özeline can kurban!

Alacağına şahin, borcuna karga, uç dersin, ben deveyim der. Yükün altına gir, dersin, ben kuşum diye paylar seni! İşin özelliği de burda işte!

TARİH, TOPRAK REFORMUNU HAKLI VE MÜMKÜN BULUYOR

Erdoğan BAŞAR

Osmanlı Sultanlığı tarihinin en yüksek devri Kanunî Süleyman devridir, denir. Sonraki çöküntünün tohumlarının da bu devirde ekildiği genellikle kabul edilmiştir: Osmanlı toprak nizamının esasları bu devirde bozulmuş, tımar ve zeametler parayla tevcih edilmeye padişah arazisinin aşârı olur olmaz kişilere yüksek bedel karşılığı iltizama verilmeye başlanmıştır. Bir de ilk kapitülâsyonlar bu zamanlarda verilmiştir.

Bununla beraber yetişmiş idâreci kadroların henüz ayakta ve az çok iş başında bulunması bu tohumların erken yeşermesini önlemiş, duraklama ve gerilemeyi, iç karışıklıkların başlamasını geçiktirmiştir. Bu kadroların belki de son temsilcilerinden Sokullu Mehmet Paşa, Kanunuî'nin 1566 yılındaki ölümünden sonra da Sadrazamlıkta kalarak Selim II devrinin tamamında ve Murat III'ün padişahlığının ilk beş yılında devleti idâre etmekte devam etmiştir. Sokollu'nun 1579 yılında ölmesi ile iç kargaşalıklar suyun yüzüne çıktı, zaten pamuk ipliğine bağlı görünen merkez otoritesi taşra âyanı karşısında daha da sarsıldı. İşte bu sırada Osmanlı toprak rejiminin en önemli dekişiklikleriden biri yürürlüğe kondu: o zamana kadar özel mülkiyetin konusu olabilen «Arazi-i üşriye» ve «arazi-i haraciye», (bu türlü arazinin tasarrufunda mutlâkiyetin devlet lehine tadili fikriyle) kaldırılmış, arazinin tamamı «arazi-i emiriye» yani devlet malı olmuştu.

Bu türlü arazinin en büyük özelliği şuradadır: Toprağın mülkiyeti devletindir; arazi yer yer ve zaman zaman muayyen kişilere işlenmek ve tasarruf edilmek üzere verilir. Yani o zamanın en büyük iktisadi kaynağı tamamen merkezi idârenin hükmü altına girmiş durumdadır. Bu iktisadi tedbirin taşrayı önce iktisaden ve bu suretle idari bakımdan merkeze daha sıkı bir şekilde bağlamak gayesiyle alındığını kabul mümkündür. Fasen tarihî bir açıdan bakacak olursak bu yıllar, batıda tersine bir akımın, feodal mülkiyetten ferdî mülkiyete doğru bir gidişin yer almakta olduğunu tesbit ederiz. Osmanlı İmparatorluğunda görülen olay ise bunun aksine bir zor alım olayıdır.

Türkiyede burjuvazinin doğuşunun geçikmesini, gelişmesinin yavaşlığını ve yerini kolayca yabancı sermayenin yerli temsilcilerine teslim edecek kadar zayıf oluşunu izah etmeye çalışanlar bu olay üzerinde durmal dırlar.

Cumhuriyet örneği

Sosyal — politik gayeli, fakat dar çerçeveli bir diğer toprak müsaderesi ve istimlâki hareketine Cumhuriyetin ilk yıllarında rastlıyoruz. 3 Mart 1340 tarih, 431 numaralı «Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun», yıkılan Osmanlı hanedanı mensuplarının Türkiye Cumhuriyeti dahilinde gayrimenkûl tasarruf etmelerini yasak etmekte, mevcut gayrimenkullerini bir sene içinde tasfiye etmelerini istemekte, aksi halde bunların hükûmet eliyle tasfiye edileceğini ve bedellerinin kendilerine verileceğini bildirmektedir.

Ayni kanunun «Osmanlı İmparatorluğunda padişahlık etmiş kimseler» hakkındaki hükmü daha açık ve kesindir. Bunların «... Türkiye Cumhuriyeti arazisi dâhilindeki tapuya merbut emvali gayrimenkûlleri millete intikal etmiştir.» Yani, millileştirilmiştir. «Mülga padişahlık sarayları, kasırları, ve emakini saires dahilindeki mefruşat, takımlar, tablolar, asarı nefise vesair bilûmum emvali menkûle millete intikal etmiştir.». «... Mülga Padişahlığa ait bilcümle emlâk ve sabık Hazine-i Hümayun, muhteviyatlarıyla birlikte saray ve kasırlar ve mebani ve arazi illete intikâl etmiştir.» Kısacası, padişahların nesi varsa bedelsiz olarak millete intikâl etmiş, hanedanın diğer üyelerinin ise sadece gayrimenkûlleri cebri tasfiyeye tabi tutulmuştur.

Yıkılan Osmanlı hanedanı mensuplarının Türkiyede oturmaktan ebediyen men edilmesini bu hükümler tamamlamakta, bu suretle onların Türkiye içinde iktisadî bakımdan kudretli bir durum sahibi olmaları da önlenmiş olmaktadır.

Bir isyan ve...

Daha sonra, 1926 Şark isyanı sonunda çıkarılan 10 Haziran 1927 tarih, 1097 sayılı «Bazı Eşhasın Şark Menatıkından Garp Vilâyetlerine Nakilleri ne dair Kanun» gelir. Bu «Bazı eşhas», «Şark idare-i örfiye mıntakasıyla Beyazıt vilâyetlerinden bindört yüze kadar eşhas ve eşhas aileleriyle seksen âsi ailesi ve menatıkı mezkûredeki ağır cezı mahkûmları»dır. Bu kanunun 9. uncu maddesine göre «Nakledilenlerin terketikleri arazi ve araziye tâbi olan musakkafatları hazineye intikal eder...»

Kanunun 1. inci maddesinde idâre ve tanınan nakil yetkisinin gerekçesi açıklanmakta, bu nakillerin «idarî, ve askerî ve içtimaî esbaba binaen» yapılacağı belirtilmektedir.

İngiltere'nin Iraktaki petrol menfaatlarını bir müddet daha emin kılmak ve genç Cumhuriyet'e bağımsızlığı pahalıya mal etmek gayretiyle mütemadiyen karıştırdığı Doğu illerimizde bu ilk Kürd isyanını ordular bastırmıştı. Fakat isyanın elebaşılarının tesbit edilmesinden sonra, onların bölgeden uzaklaştırılmaları ile yetinilmemişti; nüfuzlarının temelini teşkil eden ekonomik güçlerinden, bilhassa araziden mahrum edilmeleri lüzumlu bulunmuştu.

İskan Kanunu

13.6.1934 tarih, 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 10 uncu maddesi, bu kanunun daha geniş hedefli olduğunu, bir içtimaî değişikliği de ön gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu madde şöyledir:

Madde: 10. — Kanun, aşirete hükmî şahsiyet tanımaz. Bu hususta herhangi bir hüküm vesika ve ilâma da müstenit olsa tanınmış haklar kaldırılmıştır. Aşiret beyliği, reisliği, ağalığı ve şeyhliği ve bunların herhangi bir vesikaya veya görgü ve göreneğe müstenit her türlü teşkilât ve taazzuvları kaldırılmıştır.

Bu kanunun neşrinden önce herhangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve âdetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara izafetle Reis, bey, Ağa ve Şeyhlerine ait olarak tanınmış kayıtlı, kayıtsız bütün gayrimenkûller Devlete geçer.

Cumhuriyetin devletçi bir tutumla sanayileşme tecrübelerine giriştiği bir zamana rastlayan bu kanun, görüldüğü gibi, gayet açık bir şekilde aşiret hayat tarzına son vermeyi, aşiret beylerinin nüfuz ve hâkimiyetini kırmayı hedef tutmuştur.

27 Mayıstan sonra, 19.10.1960 tarih, 105 sayılı bir kanunla 2510 sayılı kanuna bazı maddeler eklendi. Bu kanunun 1. inci maddesi dinî his veya gelenekleri âlet etmek, veya yabancı ideolojileri âlet etmek, veya cebir ve şiddet kullanmak suretile kurduğu nüfuza dayanarak bölge halkını ezen, tedirgin eden, sömüren, haklarına tecavüz eden, iradelerine müessir olan veya millî menfaatlara müessir herhangi harekette bulunanlar ile yakın hısımlarının yurt içinde başka mıntakalara nakil ve iskân edilmelerine imkân sağlamıştır. Aynı kanunun 3. üncü maddesi ise bu suretle nakil ve iskânlarına imkân verilenlerin «kullanacakları ev eşyası ile mesleklerine ait avadanlıkları» haricinde kalan menkûl malları ile, tapulu veya senetsiz tasarruf olunan gayrimenkûlleri biraz yukarıda konu edilen 2510 sayılı İskân Kanunu ile 4753/5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu esasları dahilinde «Devletçe tasfiye olunur.». Kanunun nâkil için ileri sürdüğü esaslar, aradığı şartlar ve nakle tabi tutulanların malları hakkında uygulanacak muamele *birlikte göz önüne alınırsa bunun da* sosyal değişiklikleri hedef tutan geniş ufuklu bir çıkış noktası olduğu anlaşılır. Fakat bazı temelsiz endişeler, bazı peşin hükümler kanun metnine girmiş; bir taraftan da birinci maddede bent bent tarif edilen ağaların iktisadî fikrî ve siyasî tahakkümünü önlemek gayesini sağlıyacak kanunî tedbirler ihmal edilmiştir.

Tarih doğruluyor

Tarihimizin birbirinden çok farklı ve uzak devirlerinden alınmış bu olaylar bir noktada birleşmektedir: Toprak mülkiyeti bir kutsal varlık, dokunulmaz ve değişmez bir nesne, değişmez bir kavram değildir. Tersine, bazan sırf siyasi, bazan sosyal - politik, bazan dar sosyal değişmeleri hedef tutan, bazan geniş sosyal değişmeler meydana getirmek isteyen - fakat akim kalmış - hukuki müdaheleler bu alanda görülmüştür.

Aşiret hayatına son vermeyi hedef tutan hüküm açıklığında bir kanunla Türkiyede toprak ağalığına son verilebilmiş olsaydı ş'mdi çok daha ileri bir düzeyde başka problemlerin tartışması ile meşgul olacaktık. Çeşitli nedenlerle bu, mümkün kılınmadı. Fakat bugün artık mümkündür.

Buna müsait, hatta bunu emreden bir Anayasa yürürlüktedir. Türk Toprak Hukukunun geçmişi bu istikâmette bir reformu haklı ve mümkün kılan misaller taşımaktadır. Türk köylüsü toprak ihtiyacı içinde kıvranmaktadır, ve Türk toplumu, daha ileri bir istihsal düzenine geçmek ihtiyacı içinde, toprak meselesinin halkçı ve devrimci bir yönde halli-ni beklemektedir.

Buna mukabil «Bir avuç» batakçı toprak ağası, halkın ağaların nüfuzundan kurtulmasını kendi için tehlikeli bulan «Bir avuç» kapitalist ve bunların borusunu öttürmekle bir lokma ekmeğe kavuşan «Bir avuç» gerici, toprak reformunu yolundan çıkarmağa, Anayasanın açık hükmünü gizlemeğe, bunları yapamayınca da «Tarım Reformu» adı altında bir şaşırtmaca ile toplumu eski yerinde bırakmağa çabalamaktadır.

Bu mücadele çağın isteğine, yığınların çıkarına, toplumun hürriyet mücadelesine ve Anayasa ilkelerine uygun bir tarzda sonuçlandırılacaktır. Aksi, tarihen sabit, gayri mümkündür.

TÜRKİYE İŞÇİ PA
ANAYASAYA AYKIRI

Anayasaya aykırı kanunların iptâli için Anayasa Mahkemesine başvurma süresi 28 Şubat akşamı sona erdi. İptâl dâvası açma olanağına sahip kişi, kurul ve siyasi partilerin bu yıllar yılı sözü edilen alanda neler yapmış oldukları üzerinde durulmağa değer bir konudur

Hemen şunu söyliyelim ki siyasi partilerin dışında Cumhurbaşkanı ve Üniversiteler de dahil olmak üzere, hiçbir müracaat olmadı. Halbuki hiç değilse Üniversitelerin sınırlı olanaklarına rağmen yine de bazı kanunları Anayasa Mahkemesine götürmeleri beklenirdi. Siyasi partilerden M.P. ve C.K.M.P. bu konuda hiçbir teşebbüste bulunmadı. Y.T.P. ise sadece İstimlâk Kanunundaki istimlâk bedelleri ile ilgili bir hükmün iptalini istedi. Önemli olan üç müracaatı A.P., C.H.P. ve T.İ.P. yaptılar. Siyasi hayatımızın en yeni partisi olan Türkiye İşçi Partisi bu konuda yaptığı esaslı müracaatla Niyazi Ağırnaslı'nın partiye girmesiyle müracaat süresinin bitimine on sekiz gün kala bu olanağa kavuşmasına rağmen hazırlıksız olmadığını ispatladı. Ayrıca T.İ.P. nin müracaatının usul bakımından uygun olduğunu diğerlerinin ise uygun bulunmadığından eksiklerinin tamamlanması için geri çevrildiğini gazetelerden öğreniyoruz.

T.İ.P. ayrıca Anayasanın başlangıç bölümü ile temel ilkelerinin de esaslı bir açıklamasını ve yorumunu yapmış. İptâlleri istenen kanunların bu temel ilkelere ve Anayasanın çeşitli maddelerine neden aykırı görüldükleri çok özlü bir gerekçe ile ortaya konulmuş.

C.H.P. ve A.P. nin müracaatlarının gerekçeleri oldukça zayıf, çoğu zaman Anayasanın yalnızca bir maddesine aykırılık iddia edilmiş, bazen de Anayasanın ruhuna aykırı sayıldığı belirtilmiş.

Temel ilkeler

Bu yazımızda T.İ.P. tarafından yapılan müracaatın bir özetini vermeğe çalışacağız. T.İ.P. tarafından Anayasa'nın «temel ilkeleri» altı bölüme ayrılmış:

1 — HALKÇILIK VE ÇAĞDAŞ ANLAMDA DEMOKRASİ.

Halkçılık, kurtuluş savaşları Türkiyesine uygun olarak «halkı yaratıcı kaynak ve son gaye olarak bilen, toplum hayatını emeğiyle yaşıyan halkın menfaatleri açısından düzenlemeği şart sayan ekonomik, sosyal, politik ve ahlâki bir meslek» olarak tanımlanmış.

2 — DEVLETÇİLİK İLKESİ.

Bu ilke yeni Anayasamızda terim olarak bulunmamakla beraber T.İ.P. ye göre özellikle ikinci bölümdeki hükümler karşısında bu temel ilkeye bağlı kalınmadığı iddia edilemez.

3 — TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE LÂİKLİK İLKESİ

Buradaki milliyetçilik kavramının Batı'da verilen anlamdan farklı olduğuna işaret edilerek bunun ırkçı, şoven, saldırgan, başka ulusları aşağı gören, gerici ve zararlı bir ideoloji olmadığı belirtiliyor.

4 — DEVRİMCİLİK İLKESİ.

Bu bölümde «... Gerçekten de devletin sosyal karakter taşımasının, sosyal adalete inanmanın ve sosyal adaletle bağdaşmıyan politik, ekonomik ve sosyal bütün engellerin kaldırılacağını ilân etmenin Anayasamızın devrimci karakterini ve evolüsyonist dünya görüşünü dile getirdiği inkâr olunamaz. Sadece sosyal adalet ilkesinin kabulü bile toplumun ekonomik ve sosyal temel düzenlerinin değişen tarih şartlarına göre yenilenmesini, üretim münasebetlerinin yeni şartlara uydurulmasını gerekli kılmakla Anayasamıza devrimci ve evolüsyonist karakter kazandırmaktadır» deniliyor.

5 — BARIŞÇILIK İLKESİ.

6 — ANAYASANIN ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİ.

Şimdi gelelim T.İ.P. nin hangi kanunlar için Anayasa Mahkemesine başvurduğuna. Bunların başında iki büyük grup olarak hürriyetleri yok edici ve kısıtlayıcı kanunlarla, iş mevzuatı geliyor ve bunları diğerleri izliyor.

Ölüm cezası

İnsan hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı, böylece demokratik anayasamıza aykırı kanunların başında, şüphesiz Türk Ceza Kanunu gelmektedir. Ceza kanunumuz geçen yüzyılın ceza felsefesini yansıtan, üstelik faşist ideolojinin buna sonradan eklediği totaliter hükümleri de kapsıyan bir kanundur. Bu kanunun birçok maddelerinin 27 Mayısın getirdiği insan haklarına dayanan devrimci ve sosyal adaletçi yeni anayasamızla çelişme halinde bulunması pek tabiidir.

Yeni Anayasamız yaşamayı, kişinin hayat hakkını en kutsal, dokunulmaz hakların en dokunulmazı saymış, bütün öteki hak ve hürriyetlerin kaynağı olarak görmüştür. Gerçekten de yüksek insanlık ilkelerini ve insanlığın yüzyıllık bir özlemini yansıtan anayasamız, hayatı, yaşama hakkının özünü yok etmeyi topluma, yani devlete bile bir hak olarak tanımamıştır.

Bu, anayasamızın övünülecek, belki de en ilerici, en insancıl yanıdır. Ölüm cezası geçen yüz yılların kötü ve insanlığa yaraşmaz bir mirasıdır. Ceza hukukunun suçluyu doğru yola getirme amacı ile de bağdaşmadığı gibi, adli hataların tamirine de imkân bırakmayan bir ceza şeklidir. Bundan ve daha başka nedenlerden dolayı, geçen yüzyıldan beri cezacılar ve ahlâkçılar arasında, ölüm cezası aleyhinde gittikçe kuvvetlenen bir akım vardır.

Anayasamızın 14. maddesi: «Herkes yaşama, maddi ve mânevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptirder. Beri yandan, 11. maddede şöyle denilmektedir: «Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve milli güevnlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.» Oysa ölüm cezası, yaşama hakkının özünü yok etmektedir. Bundan dolayı anayasaya açıkça aykırı bulunan Trük Ceza Kanununun ve diğer husuşi kanunların ölüm cezasına değinen maddelerinin iptali dileği ile Türkiye İşçi Partisi Anayasa Mahkemesine başvurmayı sosyal ve politik anlayışının olduğu kadar hukuk anlayışının da sorunlu kıldığı tarihsel bir ödev saymıştır.

Meşhur 141 ve 142

Meşhur 141 ve 142. maddelerin Anayasaya aykırılıklarının gerekçesi ise tam kırk sayfa tutuyor. Burada Faşist İtalyaya ait mehaz kanunu gerekçesinde bu maddelerin faşist devlet ve toplum düzeni anlayışını dile getirdiği ve faşist devleti koruma amacı ile yürürlüğe konulduğunun belirtildiğine işaret ediliyor. Sınıf tahakkümünü önlüyormuş gibi görünüp kuzu postuna bürünen maddelerin aslında nasıl mevcut bir tahakkümü korumak ve devam ettirmek amacı güttüğü açıklanıyor. Böylece memleketimizde de tek parti rejiminin ve kurulu ekonomik ve sosyal temel düzenlerin, özellikle Ortaçağ kalıntısı toprak rejiminin korunmasındaki büyük hisselerine dokunuluyor. Ayrıca maddelerin aşağıdaki Anayasa maddeleri ile çelişme halinde oldukları belirtilmekte:

a — Kişinin dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilmez temel hak ve hürriyetleri olduğu ve devletin bunları sınırlıyan ekonomik, sosyal ve politik engelleri kaldırmakla ödevli bulunduğunu kabul eden 10. maddeye;

b — Her ne sebeple olursa olsun kanunun bu temel hak ve hürriyetin özüne dokunamıyacağını kabul eden 10. maddeye;

c — Felsefi inanç ve düşünce hürriyetinden bahseden 12. maddeye;

d — Her türlü düşünce ve inancı söz, yazı, resim ve başka yollarla mutlak olarak açıklama hakkını tanıyan 20. maddeye;

e — Toplumcu nitelikte siyasi düşüncenin ve bunun etrafında teşkilâtlanma ve emek esasına göre toplum düzenini yeni baştan kurma amacı güden siyasi partilerin de kurulmasını yasaklamamış olan 56 ve 57. maddelere;

f — Herkesin bilimi ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretmesini açıklama ve yaymasını ve bu alanlarda her türlü araştırma yapmasını kabul eden 21. maddeye.

Ayrıca çok yerinde olarak bilimin objektif değeri sebebiyle bu m a d d e d e k i b i l i m özgürlüğünün m u t l â k o l a r a k anlaşılması gerektiği, bunun kişisel bir hak ve hürriyetten çok farklı olduğu ve bu sebeple de 11. maddedeki esaslara uygun olarak sınırlanmasının söz konusu olamıyacağı, bu hürriyetin değil özüne, kılına bile dokunulamıyacağı belirtilmiş.

T. C. K. daki dernek kurma hakkının özünü yok eden 143. grev yasağının müeyyidesini koyan 201. ve suç unsurlarının açıkça belirtilmediği 312. maddelerin de iptâlleri istenmiş.

T.C.K. nın dışındaki hürriyeti kısıtlayıcı kanunlardan ise aşağıda sayılan hükümlerin iptâli istenmiş:

Polis vazife ve selâhiyetleri kanunundaki polisin göreceği vazifelerde âmirinin suç konusu olan emirlerini bile uygulayacağı hükmü ile, dışardan gelen ve memlekette yapılacak filmlerin çekilme ve gösterilmesini polisin iznine bağlıyan ve senaryoların kontrolunu polise bırakan 6. madde;

Ceza Usulü Muhakemeleri Kanunundaki hâkime her halde maznunu tevkif yetkisi veren 104. maddenin 1. fıkrasının 3. bendi ile, parası olan kimselerin kefalet akçesi yatırmak suretiyle tahliye edilmelerini kabul eden 117. maddesi;

Askeri Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki tevkifle ilgili çeşitli hükümler ile bazı dâvalarda maznun vekilinin duruşmaya ancak adli âmirin müsaadesiyle girebileceği hakkındaki 206. madde;

Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikleri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulü Hakkındaki Kanunun tevkif mecburiyeti koyan 6. maddesi;

Kaçakçılığın men ve takibine dair kanunda tevkif mecburiyeti koyan 53. madde;

Hayvan hırsızlığının men'ine dair kanunun tevkif mecburiyetine ait 14. maddesi;

Cemiyetler Kanununun siyasi partilere üye olabilmek için seçmen olmak şartını koyan 3., Dernek kurma hakkının özünü yok eden 10. ve askerliğe hazırlayıcı talim ve terbiye ile uğraşma olanağını Bakanlar Kurulunun istediği emniyete verebileceğine dair 11. maddesi;

Pasaport Kanununun «siyasi emniyet mülâhazası ile» şeklindeki garip bir formülle İçişleri Bakanlığının bir vatandaşın yurt dışına çıkmasını önliyebileceğine dair 22. maddesi;

Basın Kanununun yabancı memleketlerde basılmış eserlerin Türkiyeye sokulmasının ve dağıtılmasının Bakanlar Kurulu Kararı ile men olunabileceğine ve İçişleri Bakanlığınca karardan önce de toplattırılabileceğine dair 31. maddesi.

İdamlar Anayas
aykırı bulunurs

Türkiye İşçi Partisi'nin, An
kırı olduğu iddiasıyla Türk Ceza K
ölüm cezasına değinen maddelerin
Anayasa Mahkemesi'nde dâvâ açma
bir hukukî mesele doğurmuştur.

Halen kesinleşmemiş bulunan
ları, Anayasa Mahkemesi bu madde
bir karar vermeden önce kesinleşi
dilecek midir, edilmeyecek midir?

Anayasa Mahkemesi, mezkûr m
nayasaya aykırı bularak iptâl eders
zalarının infaz edilmemesi gerekec
cezalar Anayasa Mahkemesi'nin ka
ce kesinleşerek infaz edilir ve bund
nayasa Mahkemesi ölüm cezasına d
delerin Anayasaya aykırılığına ka
durum ne olacaktır?

Bugün 22 idam mahkûmu, bu ö
meselesiyle karşı karşıyadır.

İdam, telâfisi imkânsız bir ceza
göre, böyle vahim bir neticeyi önl
Anayasa Mahkemesi kararını verin
kesinleşen idam cezalarının infaz
mak âdil bir hareket olmıyacak m

TİSİ VE ANUNLAR

Yılmaz HALKACI

İş mevzuatı

İkinci büyük bölümü iş mevzuatı teşkil ediyor. Bunlar:

İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkındaki **kanunun sendika kurma hakkını sadece İş Kanununun 1. maddesindeki nitelikte işçiye tanıyan 2. maddenin 1. fıkrası**; İşçi sıfatını devamlı olarak kaybeden şahsın sendikadan çıkarılmasına dair 3. fıkrası; sendikaların her çeşit milletlerarası teşekküllere katılmasını Bakanlar Kurulunun iznine bağlıyan 5. maddesi; sendika yöneticisini greve teşvik ve teşebbüs halinde cezalandırdıktan başka sendikayı da kapatma imkânı veren, hattâ bu kapatma imkânını dâva sırasında henüz hüküm kesinleşmeden tanıyan 7. madde.

İş Kanununda ise: İşçi sıfatını çalışanların pek azına tanıyan ve bu yüzden de aslında işçi sayılması gerektiği halde kanunun bu garip tarifi sebebiyle büyük çoğunluğu kanun himayesi dışında bırakan 1. madde; en az on işçi çalıştırmayı gerektiren yerlerde iş kanununun uygulanacağını kabul eden 2. madde; bazı işyerlerinin bazı kollarında on işçi çalıştırabilecek nitelikte olmasa da Bakanlar Kurulu kararı ile kanun kapsamına alınmasını sağlıyan (c) fıkrası; tarım işçilerini kanun kapsamı dışında tutan (ç) fıkrası; evlerde çalışan hizmetçileri kanun kapsamı dışında tutan (d) fıkrası; iş yerinde meydana gelen veya gelecek ârıza, acele işler ve mücbir sebepler halinde işçilerin fazla mesaisinden ilk saate ücret verilmiyeceği, diğer saatlerin ise normal ücret gibi zamsız ödeneceği hakkındaki 38. madde; grev ve lokavtı yasaklıyan 72. maddedeki sadece «grev yasaktır» hükmü.. T.İ.P. tarafından lokavt yasağı Anayasaya uygun görülmektedir. Gerçekten de Anayasada yalnızca grev çalışanlar için en tabiî bir hak olarak tanınmıştır. Buna karşılık lokavt hakkı diye bir hak yoktur.

Grev maddeleri

Ayrıca 72. maddenin devamı sayılabilecek olan grevi tarif eden ve müeyyidesini koyan 73., 127., 129., 131. ve 132. maddeler hükümleri de Anayasaya aykırı sayılmıştır.

İş mevzuatındaki bu maddelerin iptâlinin sağlanması demek emeğini başkasına satmakla hayatını kazanabilen milyonların daha iyi şartlar altında çalışmasının, sosyal sigortalardan faydalanmasının ve *sömürülmeye* karşı daha iyi örgütlenebilmesinin sağlanması demektir.

Köy Kanunu da eskidenberi yapılagelmekte olan köylü, şehirli ayırımına uygun olarak köyde yaşıyan vatandaşa birtakım mükellefiyetler yüklemektedir. *Bunların başında şehirlerde* devlet ve öteki kamu tüzel kişilerinin yaptığı kamu hizmeti niteliğindeki birçok işler geliyor. Bu işlerin yapılabilmesi için kanun imece suretiyle köylünün zorla çalıştırılmasını ve herkese İhtiyar Meclisi kararı ile 20 liraya *kadar salma denilen maddî* mükellefiyet yükletilebilmesini mümkün kılıyor. Köydeki kamu hizmetlerinin de başka türlü yapılamıyacağını ileri sürenlere T.İ.P. nin gerekçesinde şöyle cevap veriliyor: Eğer tarım gelirleri sadece sembolik olarak vergilendirilmez, sermayeci sınıftan da iktidarları oranında vergi alınırsa o zaman köydeki kamu hizmetlerinin de devlet ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından yapılması ve bu arada köylünün de ücret karşılığı bu işlerde çalıştırılması mümkün olur. Bunların dışında Köy Kanunundaki kaymakamlara köy muhtarını vazifeden uzaklaştırma yetkisi veren 41. madde ile İhtiyar Meclisine yargı yetkisi tanıyan 48. ve 51. maddelerin de iptâlleri istenmiş.

Seçim mevzuatı

Seçim mevzuatındaki Anayasaya aykırılıklar ise şöyle tesbit edilmiş:

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun seçmen yaşını 21 olarak tesbit eden 6. maddesi;

Milletvekili Seçimi Kanununda siyasî partilerin yalnız teşkilâtları olan yerlerde aday gösterebileceklerini, seçime katılabilmek için tüzüklerine göre ilk genel kurul toplantısını yapmış ve en az on beş ilde altı aydanberi il ve ilçe teşkilâtı kurmuş olmalarını, ve bu on beş ilde tam liste yapmalarını emreden 10/2. madde; eksik aday gösterme halinde Yüksek Seçim Kurulunun yapacağı tebliğattan başlıyarak iki gün içinde adaylar tamamlanmazsa seçime katılamıyacağını emreden 11. madde; on beş ilden fazla teşkilâtı olan partilerin eksik aday gösterdiği çevreden seçime katılma hakkını kaybedeceğini ifade eden 12. madde; partilerin müşterek liste yapmasını önliyen 14/1. madde; bağımsız adayların tek başına seçime katılabileceklerini ifade eden 24/b. madde; tercih işaretli oy pusulası dağıtılmasını yasaklıyan 40. madde ile Cumhuriyet Senatosu Kanununun ayni nitelikteki maddeleri.

Memurluk ve askerlik

Memurin Kanununun memur olabilme şartları içindeki: Memur olabilmek için askerlik ödevini yapmış olmak ve yabancılarla evli olmamak şartını arıyan 4. maddesi; disiplin kararlarından bazılarını yargı mercilerinin denetimi dışında bırakan 26. maddesi; kanuna aykırı olan emirlerin yapılması hakkındaki 40. maddesi;

İl İdaresi Kanununun idare şube başkanlarının vali ve kaymakam tarafından verilen emirleri kanuna *aykırı görmeleri halinde uygulama* mecburiyeti koyan 23 ve 38. maddeleri; vali ve kaymakamın verdiği bazı disiplin cezalarına karşı yargı mercilerine başvurulamıyacağına dair maddeleri;

Emekli Sandığı Kanununun emeklilerin bazı suçlardan mahkûm *olmaları halinde emekli aylıklarının* kesileceğine dair 92. maddesi;

Danıştay Kanununun idarî fiil ve kararların yalnızca kanun ve tüzüklere aykırı olmaları halinde iptâllerinin istenebileceği hakkındaki 23/c maddeleri de Anayasaya aykırılıkları belirtilerek iptâlleri istenmiş. Yeni Anayasaya göre Anayasa hükümleri yargı mercilerini de bağlar. Bu sebeple Danıştayın idarî karar ve fiillerin Anayasaya aykırı olmaları halinde de iptâllerine karar vermesi gerekir.

SOSYAL ADALET VE KALKINMADA ÖĞRETMEN

Burhanettin ULUÇ

(Bağımsız Senatör)

Mademki, Anayasamızın 50 nci maddesi «Halkımızın ö ğ r e n i m ve eğitim *ihtiyaçlarını sağlamak* devletin başta gelen ödevlerindendir.» der; o halde Devlet bu amacı gerçekleştirmekte öğretmen unsuruna gerekli önem ve değeri de vermekte en küçük ihmal göstermeyecek ve buna mecbur olacaktır.

Bunun içindir ki, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (*1963 — 1967* öğrenime - eğitime — öğretmene birinci derecede sıra vermeliydi. Aracı ve amacı İNSAN olan bir kalkınma plânının hâkim ve galip unsuru öğrenim - eğitim - öğretmen olabilirdi. Öğrenim ile eğitimi sağlayacak olan öğretmene hukukî, sosyal ekonomik tedbirlerle güvenlik sağlamak öncelikle düşünülmek gerekirdi. Olmadı, yapılmadı. Savunmamızdan, ulaştırmamızdan, tarımımızdan, sanayiimizden hiç de az önemli olmayan hatta hepsinden önemli olan eğitim, öğretim, öğretmen dâvamız en hızlı ve acele çözüm beklerken ihmal ve kusur ile geciktirmeye maruz bırakılmak pek kolay affedilmeyecektir.

Burhanettin ULUÇ
— Emekten yana —

İlk dayanışma

Bununla birlikte öğretmenlerimiz tarihimizde ilk defa olarak toplu bir *dayanışma örneği göstererek*, eğitim - öğrenim dâvamıza bizzat sahip çıkmak şuurunu ispat etmişlerdir. Bundan sonra da dayanışmanın ve toplu davranışın örnek tezahürlerini göstereceklerdir.

Bazıları istenildiği kadar geride kalsınlar. Çağımızın ve toplumumuzun *gelişme istikâmetlerinden* istedikleri kadar ve fersah fersah uzakta dursunlar. Alışılmış, gelenekleşmiş, fersûdeleşmiş, nasırlaşmış düşünce ve tutumlarının sahte ve yalancı hâkimiyetlerini diledikleri kadar sürdürmeğe çalışsınlar. İsterlerse yetkililer de re'sen ve istiklâl ile *hareket etmek cesaretini* göstermesinler. Bütün bunlar geçici ve ferdi, klik davranışlar olarak kalmağa mahkûm olacaktır.

Çünkü, yurt çapında teşkilâtlanmış öğretmenler topluca ve «her yer vatan — her yerde vatandaş» parolası ile eğitim — öğretim dâvamızın *haykırıcıları, savunucuları*, çözümleyicileri olmanın Atatürkçü gücünü elde etmişlerdir.

Bugün öğretmenlerin yüzde yetmişbeşi dörtyüz liranın altında mı ücret almaktadır? Öğretmenler millî gelirden âdilâne pay isteyecekler ve kalkınmanın yükünü dengelice paylaşmak isteyeceklerdir.

Ahmaklara cevap

Bugün öğretmeni hor ve hakir görmek isteyen bir budalaca ve ahmakça gurur zümresi mi vardır? Öğretmen: «Milletimi kurtaran ve kur*taracak olan yalnız ve ancak* benim.» diyecektir.

Bugün öğretmen, köyde ağanın, kentte beyin tahakküm ve tehdidine mi muhataptır? Öğretmen: «Milletimin hakikî efendisi, hakikî müstahsil olan köylüdür. Millete hâdim olan millete hâkim olur» diye kükreyecektir. *Bu millete en yararlı olmak*, en çok eğitmek ve öğretmek demek olduğunu belirtecektir.

ATATÜRK ilkelerinden uzaklaşan eğitim sistemini tenkid edecek ilk eleman öğretmen olacaktır. Lâik eğitimi zedeleyen her atılış, öğretmenin toplu — dayanışmalı perçinlerine çarpacak, mahvolacaktır. Öğretimde birlik, eğitimde birlik öğretmenin bekçiliğindedir ancak..

Halkçı — demokratik eğitim ve öğretim sistemi kurmak, kurdurtmak öğretmen topluluğunun şuurlu davranışlarından gelecektir. Öğretmenler isteyecektir. Yukarılar ve resmî merciler mecbur olacaklardır.

«Dağılmayınız..»

Sözünden, yazısından, inanımından, düşüncesinden ötürü hiçbir öğretmen kınanmıyacak, cezalandırılmıyacak, teşvik görecektir. Yeter ki yüzbinleri temsil eden onbinler, toplu - dayanışmalı varlıklarını muhafa*za edebilsinler*. Dağılmasınlar..

Sosyal güvenlik (Anayasa M. 48) herkesin hakkı ise bu hakkın elde edilmesinde savaş öncülüğü öğretmene düşecektir. Yalnız sosyal güvenlik değil tabii... Öğretim — eğitim eşitliği, adaleti öğretmenin savunmasiyle gerçekleşecektir. Ana*yasamızın* klâsik ve modern, ekonomik - sosyal) hak ve hürriyetlerini kâğıt üstünden yer üstüne indirmek, yaşanır bir realite haline getirmek, bilgili, şuurlu, dayanışmalı, aydın öğretmenin öncü savaşı ile sağlanacaktır.

Sendika kurmak hakkını da *elde ettikten* sonra öğretmen topluluğu hür — demokratik — lâik — sosyal Cumhuriyetimizin bütün hukukî garantilerini ve asıl iktisadî demokrasimizin gereklerini gerçekleştirmede üstüne düşeni lâyıkiyle ve fazlasıyla başaracaktır. Toplum olaylarımız, gelişmelerimiz ile çağımızın istekleri budur. Bu oluş ve gelişmeyi hiçbir idarî baskı ve gözdağı, hiç bir siyasî taktik ve aldatmaca, hiç bir irticaî moloz yığını, hiç bir feodal kalıntı, hiç bir fosil düşünce önleyemeyecek.. Durduramıyacak..

Öğretimi de, eğitimi de, kalkınmayı da, demokrasiyi de, sosyal adaleti de ÖĞRETMEN sağlayacak...

İLERİCİ DEMOKRATİK HAREKETIN BAŞARI ŞARTLARI

Behice BORAN

Antiemperyalist savaş ve direnişlerin yürütüldüğü her memlekette olduğu gibi bizde de ilerici kuvvetlerin birleşmesi günün aksiyon meselesi olarak beliriyor.

Bu konuda cevaplandırılması gereken iki soru var:

1 — Çeşitli ilerici akım ve kurullar arasında millî demokratik bir çizgide birleşme, faşizme karşı mücadelede işbirliği etme nasıl sağlanacak?

2 — Faşizme karşı mücadelede başarıya ulaşmak, onu alteimek için toplumda hangi kuvvetlere dayanılmalı?

Bu iki soru birbiriyle ilişikli olmakla beraber, aynı şey değildir; yani, birincisini cevaplandırıp gerçekleştirmekle ikincisi kendiliğinden çözülmüş olmaz.

Birinci sorunun cevaplandırılmasına, meselâ, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanının teklif ettiği gibi büyük bir kongre toplıyarak gidilebilir. Ortak bir platform üzerinde anlaşmaya varılıp bunun tam bir sadakat ve içtenlikle uygulanacağı, hele aradaki fikir ayrılıkları her ne olursa olsun dayanışmanın hiç zayıflatılmadan sürdürüleceği taahhüt edilir. Sonra kongreye katılan her kurul, grup ve organ bu anlaşmayı kendi faaliyetlerinde uygular, faşizme karşı birlik ve dayanışma gerçekleştirilmiş olur.

Bu birlik yeter mi?

İyi ama, böyle bir dayanışma ve birlik faşizmi yenilgiye uğratmaya yeter mi? Çünkü faşizme karşı mücadele sadece ideolojik bir mücadele değil, politik bir iktidar mücadelesidir. Politik iktidar mücadeleleri toplumdaki kuvvetli sosyal sınıfların mücadelesidir. Seçimlerde mücadele edenler, aslında politik partiler değil, onların temsil ettikleri sosyal sınıflardır. Faşist cephenin gazeteleri, dergileri, dernekleri, liderleri, politikacıları var, ilerici demokratik cepheninkinden de çok fazla. Ama bir gün faşizm iktidar koltuğuna oturursa bu, sadece saydığımız bu faktörlere dayanarak olmıyacaktır. Faşizmın toplumdaki gerçek kuvvet kaynağı nedir? Batıda büyük finans ve sanayi sermayesi, bizde ise çıkarları ile emperyalist kuvvetlere bağlı büyük toprak ağaları ve bizim ölçülere göre büyük sermaye grupları.

Faşizmle mücadeleye girişecek ilerici, millî demokratik cephenin toplumdaki kuvvet dayanağı nedir, ne olabilir? Toplumdakı hangi kuvvetler faşizmin dayandığı büyük iktisadi - malî kudrete karşı bir karşıt ağırlık teşkil edebilirler? Emekçi halk kütleleri, özellikle işçi - köylü ittifakı. Şehirli küçük burjuvazi, aydınlar, aydın gençlik, serbest meslek sahipleri, siyasî bakımdan aktiftirler, önemli rol oynarlar; elbette *bunların millî demokratik cepheye* kazanılması gereklidir; ama iktisadi - politik bir kuvvet olarak faşizmin dayandığı kudretli sınıflar karşısında kendi başlarına karşıt - ağırlığı teşkil edemezler, kuvvet dengesini kuramazlar. Küçük burjuvazi, özellikle onun ilerici, mücadeleci kesimleri, halk kütlelerine tesir edebildikleri derecede toplumda önemli rol oynıyabilirler.

Millî Burjuvazi

Millî burjuvazinin demokratik cepheye kazanılması meselesine gelince, herşeyden önce, bizde bu nitelikte bir burjuvazinin mevcut olup olmadığı araştırılmalıdır. **Bizim gibi sanayii gelişmemiş, kuvvetli bir sanayi burjuvazisi meydana gelmemiş bir memlekette, burjivaziden ithalâtçı, ihracatçı ve rantiye gruplarını çıkardıktan sonra geriye kalan yerli sanayici grubun sayısı, iktisadi gücü, niteliği nedir? Bu sanayici grubun toprak mülkiyeti, ithalat - ihracat ticaretiyle ilişiği ne derecededir? Ne derece bunlardan koparak ayrı bir «sanayi burjuvazisi» karakterini almıştır? Bu soruların cevaplandırılması gerekir ilk önce. Bu konuda elimizde yapılmış bilimsel araştırmalar, istatistikler yok. Yalnız, memleket ekonomisinin genel durumuna bakarak (feodal kalıntıları *tasfiye edememiş bir tarım* ekonomisi üzerine eklenmiş, az gelişmiş bir kapitalizm) sanayicilerin burjuvazinin diğer gruplarından kesinlikle farklılaşmamış, güçsüz bir zümre olduğu söylenebilir.**

Bize benzeyen azgelişmiş, tarımsal memleketlerde bu güçsüz sanayi burjuvazisinin yeri ve rolü aynı değildir. Sanayileşmiş kapitalist memleketler geri kalmış kapalı toplumları kendilerine pazar yapmak için ilk zorladıkları zamanlarda yerli sanayı (el sanatları) fabrika ürünleriyle rekabet edemediğinden bir direnme çabası olmuş. Bizde de 19. Yüzyılda böyle bir direniş çabası görülmüş, ama çabuk yenilgiye uğramış. Bugün de doğrudan doğruya sömürge olan memleketlerde yürütülen silâhlı kurtuluş savaşlarında yerli burjuvazinin şu veya bu derecede antiemperyalist kurtuluş savaşına katıldığı bazı memleketlerde de hareketin başına geçtiği görülüyor. Lâtin Amerika memleketleri gibi ekonomileri doğrudan doğruya yabancı tröst ve kartellerin hâkimiyeti altına geçmiş memleketlerde yerli burjuvazi antiemperyalist direnişe çeşitli derecelerde katılabiliyor. Yerli burjuvaziler antiemperyalist savaş ve direniş hareketlerine katıldıkları nisbette millî burjuvazidirler.

Bizim şartlarımız

Bizim şartlarımız bu iki duruma da pek benzemiyor. Biz yabancı işgal kuvvetlerine karşı silâhlı kurtuluş savaşını 40 yıl önce tamamlamışız. Uzun bir süre, kapitülasyonlar *geri getirir endişesiyle bir ya*bancı sermaye çekingenliğinden ve kendi kaynaklarımızla devletçilik politikası deneyinden sonra yabancı sermaye son on yıl içinde devlet ve yerli sermaye ile işbirliği yaparak gelmeye başlıyor. Bugün görülen manzara, yerli sanayici grubun, yabancı sermayeye karşı direnişinden çok onunla işbirliği etmek çabasında olduğudur. Her memleketteki bütün özel teşebbüs grupları gibi niteliği icabı kâr peşinde olan yerli sanayici grubu, yabancı sermayeye karşı direnmenin mümkün olmadığı neticesine varmış, onunla işbirliği ederek kârını çıkarmaya bakar görünüyor. Bir kaç yıl önce ilâç sanayiinden şikâyet sesleri yükselmişti; sonra ses seda kesildi ve şimdi piyasa büyük Avrupa ve Amerikan firmalarının markasını, ambalajını taşıyan Türkiye'de yapılmış müstahzarlarla dolu. *Aynı durum çeşitli ö*bür sanayii kollarında da görülüyor. Ya yabancı sermaye ile ortak teşebbüslere girişiliyor, ya da yabancı firmalardan lisans alıp patent hakkı ödeyerek ve mühim parçaları onlardan ithal ederek işbirliği ediliyor. Bazı münferit sanayiciler arasında hoşnutsuzluk varsa bile, genellikle, sanayi burjivazisinin yabancı sermayeye karşı direnişinin belirtileri ortada görülmüyor.

Buna karşılık sanayi burjuvazisinin bir başka yönde direndiğinin belirtileri apaçık görülüyor; İşçi sınıfına karşı direnişi. Kavel *olayı* bunun son örneği. Grev ve Toplu Sözleşme Kanunlarının geciktirilmesi, bunlarda yapılan değişiklikler, kısıtlamalar, kimin yararına? Sanayi burjuvazisinin yararına, işçi sınıfının zararına! Vergilerde yatırım ve amortisman indirimleri kimin yararına? Sanayi burjuvazisinin! Kimin zararına? Emekçilerin! Plânın finansmanında vasıtasız vergiler yerine vasıtalı vergilere gitmek kimin yararına, kimin zararına? Cevap yine aynı! Ya Servet Beyannamelerinin iadesi durumu? Yine aynı cevap.

Tartışmalı konu

İşçi sınıfı ile diğer emekçiler ve dar gelirliler zararına kendisi için bu çıkarları elde etmeye çabalıyan ve başarı da kazanan bu sanayi burjuvazisinin, Anayasanın tam uygulanmasını, sosyal adaletin gerçekleştirilmesini, halk kütlelerinin insanca yaşamasını savunan ilerici demokratik cepheye katılacağını, ilk ağızda hür sendikaları ve grev hakkını kaldıracak olan faşizme karşı savaşacağını ummak ne derece gerçeklere uygun düşer? Ama burjuvazide gerçek demokrasiden, hattâ emeğin haklarından yana ileri görüşlü kimseler bulunabilir. Burada söz konusu olan, tümünde, bir sınıf olarak sanayi burjuvazisidir.

Ama denilecektir ki, bugünkü ekonomimiz karma ekonomidir; özel sektör vardır ve olacaktır. Buna karşı ilerici demokratik cephenin tutumu ne olackatır? İlerici demokratik cephe, yerli sanayi burjuvazisinin, Anayasanın sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde hareket etmesini, işçi haklarını tanımasını, kalkınmanın finansmanı için gerekli vergi yükünden kaçınmamasını, edindiği kârların büyük kısmını kendi lüks istihlâkine değil, memleketin sanayiini geliştirmeye yatırmasını, plân hedeflerine uymasını sağlamaya çalışacaktır. Faşizme karşı demokrasi savaşının bir yanı da bu olacaktır. Yeri sanayi burjuvazisi bu şartları yerine getirdiği taktirde ve nisbette millî burjuvazi olmak niteliğini kazanacaktır.

Bugünkü şartlar ve «gidişat» altında yerli burjuvazi bu nitelikte bir millî burjuvazi haline gelir mi, o da ayrıca tartışılabilir bir konudur.

Sağlam temel

Bu durumda, faşizmin dayanağı olan kudretli sınıflara karşı dengeyi ancak sayıları kalabalık, gerçek üreticiler oldukları için millî ekonomide yerleri önemli olan emekciler kurabilir: Sanayi ve tarım işçileri ve fakir köylü. Bunlar ana sınıflardır; insan hak ve hürriyetlerini, *sosyal adaleti, kısacası ileri demok*ratik hareketi, sosyal - ekonomik durumları ve çakarları icabı desteklemeye eğilimli büyük kuvvetlerdir. Bu temel sınıfların en kısa zamanda aydınlatılıp, şuurlandırılıp ilerici demokratik cepheye katılmaları sağlanmadıkça bu cephe sağlam temellerden yoksun bırakılmış ve faşizme karşı demokrasi hareketi zayıf sosyal kuvvetlere dayandırılmış olur.

İlerici demokratik cephe birliği hareketi faşist hareket karşısında bir bakımdan hendikaplı bir durumdadır. Çünkü faşizmin toplumdaki *dayanağı sosyal sınıflar sayıca* az, ama kudreti yüksek ve çıkarının nerede olduğunun bilincine varmış sınıflardır. Faşist ideolojinin toplumda ve siyaset alanındaki liderleri ve temsilcileri bu sınıflarla kolayca anlaşıp ittifak kurabilirler. Oysa ilerici demokratik cephenin ekonomik - siyasal gücünü teşkil edecek kentli - köylü emekçilerin sayıları on milyonları aşar ve bunlar bütün bir vatan sathına dağılmış durumdadırlar. Üstelik de henüz kendi çıkarlarının, meselelerinin çözüm yollarının bilgi ve bilincine varmamışlardır. Bunları uyarıp örgütlemek, hele bugünkü iftira kampanyalarının ve antidemokratik kanunların hüküm sürdüğü şartlar altında, çok zordur ama, başarılamıyacak bir iş değildir. İlerici demokratik hareketin faşizme en büyük üstünlüğü ve sonunda zaferin kendisinde olacağının garantisi toplumun tarihsel gelişmesinin ve toplumsal gelişme kanunlarının ilerici demokratik cepheden yana oluşudur.

Gelecek ümitli

Bununla beraber, emekçi halk kütlelerinin durumuna baktığımız zaman da, bütün zorlaştırıcı şartlara rağmen, gelecek için büyük ümitler veren belirtiler görülüyor. Sayıları milyonları bulan, birbirinden farklı sınıf ve zümrelerden meydana gelme, «Halk» dediğimiz bu büyük kütleyi uyarıp demokratik siyasal mücadele için örgütlemek işine nereden başlamalı? Elbette ki, bu muazzam kütlenin içinde esasen belirmiş aktif noktalar, ilerici nitelikte örgütlenmeler varsa oradan işe başlamak en akla yakın, en gerçekçi ve pratik yoldur. Meseleyi böyle koyduğumuz zaman görüyoruz ki, diğer emekçi gruplara kıyasla en aktif, demokratik hakları uğrunda en mücadeleci ve ilerici nitelikte örgütlenmelere başlamış, üstelik de bir sınıfın küçük bir parçası olmayıp, kendi başına toplumun temel sınıflarından biri olan işçi sınıfı var. İşte diğer emekçi kütlelere kıyasla, işçi sınıfının öncülüğü her şeyden önce bu gerçekçi gözleme dayanıyor. (tabiî bunun bilimsel izahı da var).

Şimdi amaç, ilerici, toplumcu aydınların eğitici ve yönetici işbirliğiyle, halk kütlelerinin bu tabakasında belirmiş olan ilerici faaliyeti, canlılığı, kuvvetlendirmek, şuurlandırmak, örgütlenmesini, diğer emekçileri, özellikle köylüleri içine alacak surette genişletmek, emekçi kütleleri kendi meselelerinin çözümünün ve çıkarlarının nerede olduğunun bilincine vardırıp faşizme karşı ve Anayasa hak ve hürriyetlerinin gerçekleştirilmesi, ve halkımızın *insanca yaşayabilmesi uğ*runa demokratik mücadeleye sokmaktır.

SENDİKALAR VE GREV TASARILARI YETERSİZDİR

Calışma Bakanlığı, Sendikalar Kanunu'nun bir ân önce Meclis'e gelmesini istediğinden, Plân Komisyonunda tasarının sadece akçalı hükümlerinin görüşülmesini istedi. Oysa, Plân Komisyonunun Raportörü Orhan Apaydın, tasarıların tümünün görüşülmesini istemektedir. Çünkü, beş yıllık kalkınma plânı, sendikaların güçlenmesi ve birleşmesini öngörmektedir.

Orhan Apaydın'ın itiraz ettiği maddeler arasında şunlar vardır:

Sendikalar kanun tasarısının iş kollarının Çalışma Bakanlığınca tesbit edilmesini derpiş eden 2/3 ncü maddesi, sendikaları mal beyanına tâbi tutan 27 nci maddesi, sendikaların gelir ve akçalı durumları ile ilgili bilgileri her yıl Çalışma Bakanlığına bildirmelerini mecburî kılan 29 ncu maddesi.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt tasarısında ise, grev halinde iş yerinde çalışan işçilerin iş yerini bırakıp bırakmamakta serbest olmasını, isteyenlerin çalışabilmesini öngören maddeye de itiraz eden Orhan Apaydın'a göre bu maddeler, sendikaların güçlenmesini önleyecek mahiyettedir. Hükümetçe acele ye getirilip yangından mal kaçırır gibi çıkarılmak istenmektedir.

Kanun yetersiz

Sosyalist Kültür Derneğinde bu hafta Türk-İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Halil Tunç, Karma Komisyondan çıkan Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu tasarılarının yetersiz ve Türk sendikacılığını parçalayıcı şekilde hazırlandığını belirten bir konuşma yaptı.

Grev hakkının anayasa ile işçilere tanındığını, fakat anayasada yazılı kaldığını söyleyen Tunç, bugün anayasayı hazırlayanlarla hükûmet edenler arasında büyük görüş farkları olduğunu belirtti. Bu görüş farkının sendikaların kuvvetlenmesinden doğduğunu, tarafsız olması gereken hükûmetin de tarafsız davranmadığını, tasarılara, sendikaların kuvvetlenmesine engel olan birçok maddelerin konulmasına göz yumduğunu söyledi. Türk İş Genel Sekreteri, öz olarak şunları söyledi:

«Sendikalar Kanunu yine aynı şekilde Sendikaların gelişmesine engel olacak bir görüşle hazırlanmıştır. İş kollarına göre sendika kurulmasını emreden bir ifade kullanılmaktadır.

5018 sayılı SENDİKALAR KANUNU, işçi Sendikalarını Çalışma Bakanlığının denetine tâbi tutardı. Bugün bu hüküm daha ağır olarak getirilmiştir. Bu, sendikaların ölümü demektir.»

Halil Tunç'tan sonra Nejat Erder, toplantıyı şu sözlerle kapadı:

«Bugün Türkiyede siyasî iktidara müessir kuvvetler, işçilerden yana değildir. Türkiyede bugünkü mücadele, bir uyanışın sonucudur. Bu mücadele yolu, dönüşü olmayan bir yoldur. Bu uyanmanın önlenmesi mümkün değildir. Aynı yönde düşünenler, birlikte etkili ve akıllı davranırlarsa, Türkiye demokratik alanda başarıya ulaşabilir.»

Toplantıda Tunç'a Türk İş yöneticilerinin niçin Türkiye İşçi Partisi ile işbirliği yapmadığı soruldu. Tunç, bu soruya verdiği cevapta, Türk İş'in İşçi Partisine karşı olmadığını, birçok sendikacıların İşçi Partisi üyesi olduklarını Türk İş'in de bu sendikacılarla işbirliği yaptığını söyledi.

Hala Cezaevindeler

Kavel olayı ile ilgili olarak haklarında tevkif kararı verilen 15 işçi, geçen haftayı da Sultanahmet Cezaevi'nde geçirdiler. Hafta içinde Ankara'ya giden Türkiye Maden İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, işçilerin durumunu Çalışma Bakanı ile görüştü. Türkler ile Ecevit, tevkif edilen işçilerin bir an önce hürriyetlerine kavuşturulması için, adli mekanizmanın işlemesi çerçevesi dışında kalan bir hâl şekli bulunması hususunda anlaştılar.

Maden İş Sendikası Heyeti, Küre ve Göcek'teki işletmelerde sendikalı işçilere yapılan baskı, iş kazası, işçi çıkarma olayları hakkında da Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş ile temas etti.

Maden İş Sendikası'nın verdiği bilgiye göre, Göcek'te işverenin telkin ve yardımıyla bir kukla sendika kurdurulmuş, emniyet tedbirleri alınmadan maden ihraç edildiğinden bu sırada vuku bulan göçmede üç işçi şehit olmuştur.

Küre Bakırlı Pirit İşletmesinde de yılbaşından beri 40 işçi işten çıkartılmış ve sendikalı işçilere baskı yapılmıştır.

Fon'da Lekeler

Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, Kavel olayının barışçı ve müzakereci yollarla çözülmesinin ilerisi için önemli olduğuna ve gelecekteki gelişmeler bu anlaşmanın çok güzel bir fon meydana getireceğine inandığını söylüyordu.

Fakat öyle görünüyor ki, fon'da bazı lekeler belirmeye başladı. Tam herşey çözümlenme yoluna girdiğinde, Kavel ile ilgili ve tozlanmaya yüz tutmuş dosyaların raftan indirilmesi ve 15 Kavel işçisinin tevkifi yoluna gidilmesi sendikacılarda ve kamu oyunda hiç iyi etki yapmadı. Bir kez, işverenlere bir ödev düşüyordu: Kovuşturmada, şikâyete bağlı olan durumlarda hemen şikâyetlerini geri almalı ve kamu kovuşturması ise, dâvaya «Müdahil» olarak katılmamalıydılar. Yoksa iyi niyetli olduklarına kimseyi hiç ama hiç inandıramazlardı.

Hükûmete gelince, gerçekten güç durumda kalmıştı. Ve hükûmet de bir şeyler yapmak zorundaydı. Yoksa «tazıya tut, tavşana kaç» durumundan kurtulamayacak ve kamu oyundaki — var olan — prestijini yitirecekti.

Tevkif edilen işçilerin bir an için suçlu olduklarını kabul edecek olsak bile yine Hükûmet zor duruma düşüyordu. Çünkü Anayasa grev hakkını tanıyor, Anayasa mahkemesi grev yasağını Anayasa'ya aykırı buluyor ve Hükûmet grev ve lokavt ile ilgili ilişkileri düzenleyecek kanunları bir türlü çıkarmıyordu. Eeee, sonra da yeni bir düzen ile ilgili olarak çıkan olaylara, eski düzenin kanunları uygula ve lokavta giden işyerinin işçilerini grev yaptı diye, eski düzene göre gönder tutuklu evine. Olacak iş mi ya bu?

Öyle gözüküyor ki çıkar tek yol şu: Yeni çıkacak Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'na geçici bir madde koymak. Yalnız Kavel olayı ile ilgili olarak değil. Fakat İşçi — işveren ilişkileri ile ilgili olarak yapılan kovuşturmaların durdurulacağına ve verilen cezaların bağışlanacağı üzerine. Yoksa 15 Kavel işçisi ile ilgili olarak Türk yargıçlarının vereceği karar ne yolda olursa olsun, çok geç olacaktır.

Ve Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu'nun adını ettiği fon'da bazı kara lekeler, silinmemek üzere, ortaya çıkacaktır. z

ULUSLARARASI YARDIM VE SENDİKALAR

Uluslararası ve ulusal alanda işçiler içten dayanışmanın gerçekten güzel örneklerini vermişlerdir ve vermektedirler. Örneğin, 1889 Londralı dok işçileri grevi. Londra limanında çalışan işçilerin durumu gerçekten feciydi, sendikalarının kasasında da tek kuruş para yoktu. Ücretlerini arttırmak için greve karar verdiler. Dünya çapında açılan bir kampanya sonucunda her yandan grev sandığına para akmağa başladı. Ta Avustralya'daki işçiler, ortak dâvalarının mücadelesini Londra limanında yürütenlere yardıma karar verdiler. Yalnız bir gün içinde İngiltere dışındaki işçiler Türk parası ile 220.000 lira — telgrafla yolladılar. Yeni bir uluslararası dayanışmanın başlangıcıydı bu.

Toplam yardım 48.736 İngiliz lirasını bulmuştu. Bu miktarın ancak 4.473 İngiliz lirasının o zamanın ileri gelen sendikalarından olduğunu söylersek, bu kaşarlanmış sendikacıların, Burns ve benzeri önderlerin müjdeciliğini yaptıkları yeni, idealist ve savaşkan sendikacılıktan nasıl çekindikleri çok iyi anlaşılır. Ne var ki bugün öbürlerinin adı bile anılmamakta fakat bir Burns, bir Tillett örnek diye tarihe geçmiş bulunmaktadır.

Kavel olayı da Türkiye için güzel bir dayanışma örneği, ilerisi için bir umut ışığı değil mi?

***

Gelelim 14 - 15 Ocak 1963 tarihlerine.. Amerika'da Washington'da AFL - CIO (1) nun «Mükellef» merkezinde Amerikalı George Meany'nin başkanlığında ileri gelen Batılı dünya sendika önderleri toplanmışlar: ICFTU (2) dan Ömer Becu, İskandinavlar'dan A. Geijer, Kanada'dan C. Jodoin, Almanya'dan L. Rosenberg, İngiltere'den G. Woodcock, İTS (3) lerden J. Poulsen ve C. Levinson.

Uluslararası Dayanışma Sandığı Komitesi'nin 18 inci oturumu açılmış bulunuyor. Başkan Meany bazı işkollarında yapılan büyük giderlere karşı alınan sonuçların hiç olduğuna işaret ederek, şiddetli eleştirmelerde bulunuyor. Başta Afrika olmak üzere geri kalmış ülkelerde yeter sayıda üye sağlanmadığından, güçlü örgütler kurulamadığından uzun uzun yakınıyor. Temelde örgütlenme yoluna gidileceğine, dış yardımlardan yararlanan bazı önderler bu yardımları üst yapılar kurmak, kendi durumlarını güçlendirmek, bazı kişileri tutmak yoluna harcamışlardı. Yardım sonunda, kendi kendine yeter duruma gelemeyip de yardımlara hergün biraz daha bağlı hale gelenlerin, her yıl daha fazla isteyenlerin yardımları kesilecekti.

Sonuç:

Sonucu şu oldu. Komite toplantısının: ICFTU'nun dünyanın çeşitli ülkelerine (Türkiye de var) yaptığı yardım anlayışında ve ITS'lerin Sandıkla olan ilişkilerinde bir dönüm noktasına varılmıştı. Başkan Meany'nin konuşmalarından ve toplantıdakilerin de onun bu sözlerine karşı durmayışlarından anlaşılıyordu ki sandığa yapılacak yardım azalacaktır ve geçmişte kullanılan ve yetersizlikleri anlaşılan «usuller» değiştirilecektir.

1961 - 1963 yılları arasındaki dönem için Sandığın hedefi 10 milyon dolar olarak saptanmıştı. 1961 ve 1962 yıllarında 4 milyona, yâni hedefin % 60'ına ulaşılmıştı. Sandık ICFTU gelirinin 3/4'ünü meydana getirir.

Görüşmelerin sonunda yalnız ICFTU'nun örgütü kolejleri ve New-York Bürosu için para yardımı, bir de Tarım İşçileri ITS'i için 50.000 dolar yardım yapılması kararlaştırıldı. Dünyanın çeşitli yerlerindeki işçi örgütlerine yapılacak yardımlarla ilgili önergelerin görüşülmesi ise 1963 yaz'ına kaldı.

Türkiye'ye 85.000 dolar yardım yapılması — bazı ITS lerin yardımları da bunun içindir — için verilen önerge de karara bağlanmamış ve bu para ayrılamamıştır.

Başkan Meany'nin yönelttiği eleştirmeleri J. Poulsen şöyle yanıtlamıştır: Başkan Meany'nin bazı görüşleri doğru olabilir fakat bütün ITS'leri bu eleştirmelerin hedefi yapmak, ya da birinin hatasından hepsini sorumlu tutmak doğru olmaz. Bir çok ITS'ler bir çok bölgelerde çabalarını arttırmakta ve çoğu kendi kasalarından çıkan, az miktardaki para karşılığında hayli ilerlemeler sağlamaktadırlar.

Hem J. Poulsen, hem C. Levinson şu nokta üzerinde de önemle durdular. ITS'lere üye olan sendikalar kendi memleketlerindeki konfederasyonlar yoluyla Dayanışma Sandığı'na yardımda bulunuyorlar. Buna karşılık da bu Sandık'da onların da hakkı vardır.

Yukardaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere uluslararası dayanışmada bazı değişmeler olmaktadır. Bunun nedenini, temeldeki işçilere inemeyip, aldıkları paraları üst yapı kurmaya ve sandalyelerini sağlamlaştırmaya çalışan sendikacılarda aramak gerekiyor.

---

(1) AFL-CIO- (American Federation of Labor - Congress of Industrial Organizations) Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu

(2) ICFTU - (International Confederation of Free Trade Unions) Uluslararası Özgür Sendikalar Konfederasyonu, Batı dünyasındaki ulusal konfederasyonların meydana getirdiği örgüt.

(3) ITS - (International Trade Secretariats) Uluslararası Meslek Federasyonu. Bunlar 18 tanedir ve bağımsızdırlar. ICFTU ile işbirliği yaparlar. Çeşitli ülkelerdeki belli iş kollarında kurulu sendikaların bir araya gelmesinden doğmuşlardır. Metal İşçileri ITS'i, Tekstil İşçileri ITS'i, Yapı-İşçileri ITS'i gibi.

Sina PAMUKCU

ORTA DOĞUDA DURUM

A. İhsan BARLAS

Orta Doğu, derin, köklü bir buhranın pençesinde kıvranmaktadır. Bölge, çok büyük hâdiselere gebedir. Olaylara ciddi surette nüfuza çalışanlar, doğumdan sonra kucaklarına mâsum yüzlü bir yavru alacaklarını hiç de sanmamaktadırlar.

Yakın günlerde Orta Doğu'da iki ihtilâl oldu. Biri, pek de beklenmeyen Irak İhtilâli, diğeri her gün beklenen Suriye İhtilâli... İki ihtilâlin de sebebi ve hüviyeti meydandadır.

İkisi de, Başkan Nâsır'ın tesir ve nüfuzu ile vuku bulmuşlardır.

Fakat, acaba her iki ihtilâl Nâsır için ve onun hesabına mı yapılmıştır, yoksa Başkan Nâsır, bu iki ihtilâlde bazı şeyler sezerek büyük bir maharetle onları «benimsemek yolunu mu tutmuştur? Biz, ikinci şıkkı daha akla yatkın buluyoruz. Bu benimseme nereye kadar gidebilir? Onu da pek yakında göreceğiz.

Mısır, Suriye ve Irak'ta bugünkü rejimlerin bir müşterek vasfı vardır. Her üç idare de askeridir. Her üç memleketi, ya doğrudan doğruya askeri hükûmetler (Mısır gibi), yahut askeri juntaların elinde bir oyuncak olan sözde hükûmetler idare ediyor. Salâh Bitar Hükûmeti'nin juntanın emri ve muvafakati olmadan bir şey yapmasına imkân var mıdır? Bu düşünülemez bile.

Bu üç birbirine benzeyen rejimin bir şey yapması gerekiyordu. İhtilâl sonrası kurulan rejimlerin yerlerinde saymasına imkân yoktu. Ortaya bir eser çıkarmak lâzımdı. Bu iş 14 Mart tarihinde Suriye Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanı General Attasi tarafından Şam Radyosu'nda okunan şu resmî bildiri ile yapıldı. Tarihî vesikanın metni özetle şöyledir:

«Suriye Arap Ordusu, ayırıcı rejimi yıkmak ve ayırıcılığın gericiliğin ve demagojinin temellerini kökünden sökmekle halkın kaçınılmaz idaresini gerçekleştirmiştir. Gericiler, Suriye'li Arap halka karanlık bir rejimi zorla kabul ettirmişler ve bunun etrafını bir yalan havası ile çevrelemişlerdir. Onlar, Arap Milliyetçiliği'nin varolmaktan çıktığını ve Suriye'li Arap halkın buna boyun eğdiğini zannetme derecesine varmışlardır.»

«Bu ihtilâl tamdır. Bu, sadece ayrılığın getirdiği felâketten sonraki intikam değil, fakat gerçek bir Arap Birliği'nin başlangıcıdır. Bu birlik, emperyalizm ve ajanlarının ebediyyen yıkılmış saydıkları birleşmeden de öteye gitmektedir. Bu birlik, ölçüleri ve derinliğiyle eski birleşmenin sınırlarını aşmaktadır.»

Şam ihtilâli de, Bağdat ihtilâli gibi olmuştur. Bu ihtilâller, Irak ve Suriye'nin iki felâketinin intikamını almışlardır. Bunlar, bizim için ders dolu denemeler olmuştur. Başlamakta olan birlik, Kahire, Şam ve Bağdat arasında bir birliktir.»

Bu tarihi beyannamenin işaret ettiği hedefe ulaşmak üzere Irak ve Suriye heyetleri Kahire'ye gitmişler ve Mısır Hükûmeti ile birlik konusunu iki gün müzakere etmişlerdir. Müzakereler, Irak ve Suriye Heyetlerinin Hükûmetleriyle temas edebilmeleri için talik edilmiştir. Bu talike, inkıta diyen de var. Bu konuda, yani «birlik» bahsinde en son haber; Suriye ve Irak'ın bu husustaki Mısır projesiyle beraber incelenmek üzere ayrı ayrı tasarılar hazırlanmakta olduğudur. Bunlar, önümüzdeki incelenecek ve telif edilmeğe çalışılacaktır.

HAKLARIN İLKİ AÇ KALMAMAK

Turhan TÜKEL

İnsanlığa ilk günlerindenberi sâdık bir yol arkadaşı olan açlığın atom çağında da bu sadakatını isbat etmesi insanlık için yüz kızartıcı bir olaydır. İşin daha yüz kızartıcı olanı bu kelimenin açıkça ortaya atılmasında bu kadar geçikilmiş olmasıdır.

Modern zamanlarda, insanın tabiata hakim olmağa başladığı ve insanca güçbirliği yaptığı zaman tabiatı yenebileceği günlerde açlığın devam etmesini bir kelimeyle açıklamak mümkündür: Sömürücülük. Son üç yüzyıl bütün insanları kendilerine bağlıyan ve milyonlarca insanın emeğini sömürerek semiren sanayileşmiş Batı ülkeleri, dünyayı kendilerinin eseri olan bu faciadan habersiz bırakmışlardır. Yüzyıllar boyunca Afrika'da, Asya'da, Güney Amerika'da yaşıyan insanlar açlıktan ölmeyi, doğmak kadar tabii sanmışlardır. Yarı-aç yarı-tok öleceği genç yaşa varmağa çalışanlar: sari

hastalıkların kütlelere getirdikleri toplu ölümleri Tanrının bir cezası gibi kabul etmişlerdir.

Fakat, medeniyetin gelişmesi ve dünyanın üçte ikisini içine alan az gelişmiş ülkelere kadar ulaşması; bu insanlara da açlıktan ölmenin tabii bir şey olmadığını öğretmiştir. Haberalma ve ulaştırma araçlarının baş döndürücü hızla gelişmesi bu kütlelerdeki uyanışı da hızlandırmış ve bir çok kurtuluş savaşı, açlıktan kurtulma savaşı ile elele vererek ortaya çıkmıştır. Özellikle Birleşmiş Milletlere, bağımsızlığına yeni kavuşmuş genç devletlerin girişi ile açlık meselesi de bütün insanlığın topluca ilgilendiği meseleler arasına girmiştir. 1963 yılında «Dünyada açlık haftası» yapacak kadar gelişen savaşın ilk adımları, 1952 yılında (FAO) Gıda ve Tarım Teşkilâtı'nın başına getirilen Brezilyalı bilgin Josué de Castro tarafından atılmıştır. O güne kadar açlık kelimesini bile doğrudan doğruya kullanmaktan çekinen bu teşkilât Josué de Castro'nun gayretleriyle açlığı resmî deyim olarak kabul etmek zorunda kalmıştır.

İnsanlığın bu felâketi farkedişteki gecikmesi, nüfus artışının bir patlayış şeklinde ortaya çıkmasına yol açmış ve çok yakın tarihte bütün insanlığı tehdit eden bir mesele halini almıştır. Günümüzde moda olan Doğu—Batı; azgelişmiş—çok gelişmiş memleketler gibi ayrımlar yerini *açdünya—tok dünya* şeklinde en gerçek ve sınırları boş midelerden geçen bir ayrıma bırakmıştır. Bir yanda mideleri dolu fakat açların ayaklanması korkusu ile uykusuz bir insanlık, öte yanda mideleri boş açlıktan uykusuz bir insanlık günümüzün en kesin ayrımı olmuştur. Ve bu ayrımın devam edebileceğini savunmak kimsenin cesaret edemiyeceği bir iştir. Buna rağmen açlığı sadece kesin biçimiyle alıp, açlıktan ölünmedikçe onu inkâr yoluna sapan gene aldatıcı bir anlayış yaygın hale getirilmek istenmektedir. Bu sömürmenin devamını sağlamağa ve hâlâ bu sömürgeler sofrasındaki yerini kaybetmemeğe çalışanların yürütmeğe çalıştığı bir anlayıştır. Oysa açlık, sadece ve doğrudan doğruya ölümle biten şekliyle tanımlanamaz. Bütün ömür boyunca sürüklenen açlıktan, insandaki gelişmeyi kısıtlıyan açlığa, belli yaşlarda belli besinleri alamamak olan açlıktan, türlü çeşit hastalıkların kolayca insanı yere serecek açlığa kadar hepsi açlık kavramına girmektedir. Ayrıca, biyolojik bir anlamda ele alma kurnazlığı, bunu düpedüz sosyal bir olay olduğu karşısında artık iflâs etmiştir. Açlık, insanların tek tek karnının doymamış olması değil fakat, toplumun «tamolarak beslenme imkânı olmayan insan gruplarının genel durumu» demektir.

İnsanlık eski şekliyle bir sömürülme devrini geride bırakmış bulunuyor. Fakat, yüzyıllar süren sömürülmenin bıraktığı kalıntılar temizlenmeden bütün dünya bir nükleer savaş korkusu içine düşürülmüş durumda. Yılda 120 milyar dolarla beslenen bu korku, insanlığın patlama şeklini alan nüfus artışı ve bunun sonucu olan açlık batakhğından sıçrayıp çıkmasına engel oluyor. Her yıl insanlığın gelişmesine ayrıldığı takdirde bütün yaraları sarabilecek güçte olan bu para, suni bir korkuya ayrılıyor.

Açlıkla savaşın birinci kısmı sömürgeciliğe karşı savaşarak kazanılmış bulunuyor. İkinci kısmı ise barış savaşının kazanılması ile elde edilecektir. Bugün hakların ilki ve en kutsalı olan AÇ KALMAMAK, dünyada sürekli bir barışın kurulması ile mümkün olabilecektir. Dünyanın bütün açları bir nükleer savaş için ayrılan yıllık 120 milyar dolara gözlerini dikmiş beklemektedir.

Fransada grevler

İkinci defa iktidara gelişinden bu yana, Fransa'nın içinde bulunduğu şartları kullanarak bir seri zafer kazanan De Gaulle bu ay Fransız madencileri tarafından kesin bir yenilgiye uğratıldı. Gerçi, 1 Mart gününde başlıyan madenciler grevi belirli bir sonuca bağlanmamış durumda. Fakat, madenlerde başlıyan grevlerin diğer sanayi kollarına atlaması ve kömür madenlerinde grevin hâlâ devam etmesi; De Gaulle'ün sosyal politikası ve grevcilere karşı takındığı hatalı tutumla yakından ilgili.

Fransız madencileri, hemen bütün memleketlerde olduğu gibi, kendi sınıfı içinde bile en ağır yükü çektiği halde en az ücret ve en az sosyal haklara sahip bir tabakadır. Zaman zaman, başvurdukları çok sert savaşlarla bazı haklar koparabilen madenciler; bu defa bu farklı durumlarını kökünden çözme çabası içindeler. De Gaulle'ün vadettiği sosyal reformları yerine getirmemesi ve artan pahalılık, madencilerin sabrını taşırmıştır. Haklarını almak için başka yol kalmayınca madenciler greve başvurdular.

Madencilerin greve başvurmazdan önce görüşme yolu ile çözmeğe çalıştıkları istekleri; yüzde 11 ücret zammı, 48 saatlik iş haftası ve yılda dört haftalık ücretli izin. Diğer sanayi işçisinin seviyesine çıkmaktan başka bir fazlalık temin etmeyecek olan bu hakların görüşülmesi isteğine işveren ve hükûmet yanaşmayınca bütün Fransa madenlerinde grevler başladı. Ve sendikaların işbirliği ile yürütülen greve, sadece işçiler değil, şimdiye kadar — böyle anlaşmazlıklarda — daima orta yolcu bir tutum seçen mühendisler ve memurlar da katıldı. Hak savaşında kendilerini işçilerden çok sermayeye yakın bulup ona göre davranan mühendis ve memurların bu seferki tutumu grevlere yeni bir anlam kazandırmış bulunuyor.

İktidarının en büyük grevi ile karşı karşıya gelen De Gaulle, kendisini yenilgeye uğratan kararı kendi eliyle imzalayıp verdi. De Gaulle'ün «madenlere elkoyma» kararı, sadece madencileri değil fakat bütün Fransız işçi sınıfını ilgilendiren bir durum yarattı. Ve madenlere el koyma kararı, ücret için yapılan grevi; grev hakkını korumak için «Grev» durumuna soktu. Maden kuyularına gönderilen jandarmalar karşılarında madencileri buldular. Uzun yıllardanberi greve karşı alınması düşünülmemiş olan bu kararın bu sert tepkisi karşısında, De Gaulle'ün emri yerine getirilemedi.

Fransa'daki maden grevlerinin asıl ve belki de en önemli yanı; De Gaulle'ün sosyal reformlarını beklerken birbirinden ayrı düşen sendikaların yeniden birleşmeleri oldu. Ekonomik ve sosyal savaşta başlamış olan bu birliğin daha da gelişip, politik bir demokratik cephenin ilk adımları olması bekleniyor.

Kennedynin dönüşü

Amerika'nın genç Başkanı Güneydeki kız kardeşleriyle her gün biraz daha fazla ilgilenmek gereğini duyuyor. Bundan beş-on yıla kadar Amerikalı'nın sadece ürünleriyle tanıdığı Latin Amerika memleketleri, şimdi bütün problemleriyle biliniyor. Bu kıt'ada kahveden, muzdan, tütünden, şeker kamışından başka insanların da yaşadığı her ne kadar geç farkedildiyse de, bu gecikme onarılmağa çalışılıyor.

Son aylarda bu çalışmalardan biri, Başkan Kennedy'nin Orta Amerika Başkanları ile San Jose'de yapmış olduğu toplantı oldu. Ele alınan türlü çeşit konuların başında hızlı kalkınma ve kütleleri Costro'nun gittiği yoldan çevirmek geliyordu. Kendinden önce gelenlere bakarak, gerçekçi bir tutumu olan Kennedy, San Jose'den dönünce edindiği izlenimleri bir basın toplantısında basına açıkladı. Kennedy, Güney Amerika'nın kapısını çalan komünizme karşı en etkili mücadelenin buna yol açan sebepleri ortadan kaldırmak olduğunu belirtti. Genç Başkan, bu işin güç olduğunu ayrıca belirtmekten de çekinmiyor. Düne kadar halkını soymaktan başka bir şey düşünmeyen belli bir mütegalibe ve onun temsilcisi idareciler ve onların koruyucusu asker kadrolarıyle bu görüşün uzlaştırılıp başarıya götürülmesi gerçekten güç. Bu güç işin başarılması, Amerika için hele Küba'dan sonra tam bir ölüm—kalım meselesi olarak görünmektedir.

İncelenen teklif

Irak'lı Kürtler, Kasım rejiminde uzun süren silâhlı muhtariyet savaşının eserini incelemekle meşgul. Kerkük'ün 40 kilometre kuzeyinde bir dağ köyünde toplanmış olan Kürt liderleri, Bağdat hükûmetinin ademi merkeziyet tekliflerini görüşüyor. Ve karşı taleplerini kabaca tesbit etmiş bulunuyorlar. Ademi merkeziyeti, muhtariyete götüren bir yol olarak kabul eden Kürt liderleri Irak hükûmetinden şunları istiyorlar: Kürdistan'a karşı iktisadî ablukanın kaldırılması, hükûmetce elkonulan malların serbest bırakılması, Kuzey Irak'taki mülki taksimatın tasviyesi, Arap askerlerinin Kürdistan'dan çekilmesi, esirlerin serbest bırakılıp âsi kürtlerin affedilmesi.

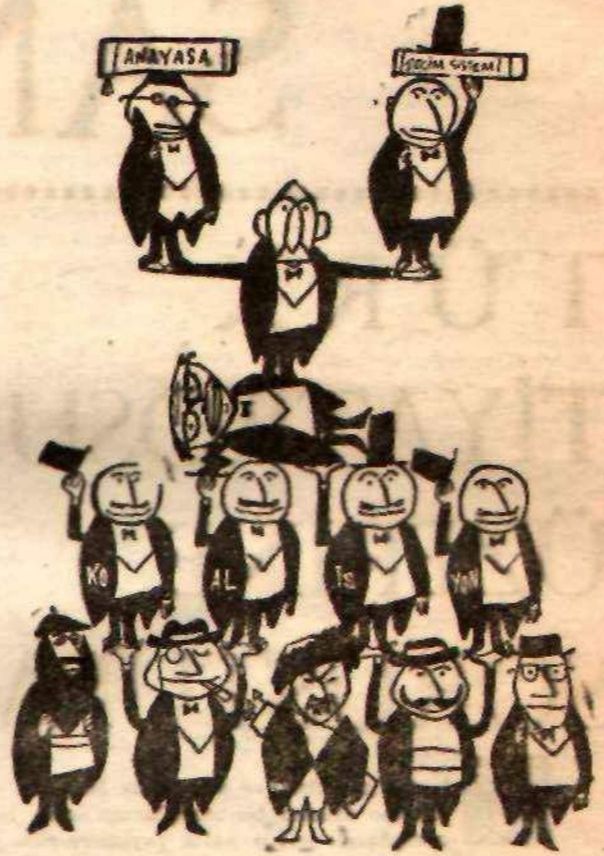
İlk görüşmelerden bu yana yeni Irak hükûmetinin anlayışla karşıladığı bu taleplerin bazıları yerine getirilmiş bulunuyor. Fakat, tarih boyunca böyle sözlerden usanmış olan Kürtler bu defa bu sözün kesin ifadeli ve yazılı bir belge haline getirilmesini istiyorlar. Irak nüfusunun yüzde 27'sini teşkil eden Kürtler barışçı yollarla bu isteklerini kabul ettirdikleri zaman Irak'a çok daha faydalı olacaklardır.

Son deneme

Bağımsız nükleer bir güç olma sevdasını hâlâ yitirmemiş olan De Gaulle, Afrika'nın genç devletlerinin özellikle Cezayir'in bağımsızlığına saygısızlık etmekten çekinmedi. Sahra'da son yapılan atom denemesi önce bütün Afrikalıları fakat hepsinden çok Cezayirlileri kızdırdı. Gerçi Fransız sömürgecilerinden yakasını henüz kurtarmış olan bu genç devletin, Fransa ile yapılmış bir Evian anlaşması var. Ve bu anlaşmada bazı askeri haklar Fransaya tanınmış bulunuyor. Bir hakkın tanınması yerli yersiz kullanılmasını gerektireceği'de tabii.

GİTMEDİ Kİ... GELSİN..

KORKMAZGİL

Hukuk devletli, sosyal adaletli, grevli, devrimci bir Anayasamız var mı? Var!

Tek dereceli, modern anlamda, gül gibi bir nisbî seçim sistemimiz var mı? Var!

1950'zedelerle 1960'zedelerin, canciğer kuzu sarması olduklarımış gibi bir koalisyon hükûmetimiz var mı? Var!

Uşak'larda, Kayseri'lerde taşa tutulurken «Sizi ben bile kurtaramam» dediklerini, Başbakan olunca, «Bakın, sizi ben bile kurtarırım» diyerek saf-sah veren bir Başbakanımız var mı? Var!

27 Mayıs'ta İhtilâlciler safında yer alıp, 27 Mayıs'tan sonra koçbaşı kesilen aslan gibi bir Pala Paşa'mız var mı? Var!

Sokaklar, caddeler dolusu işsiz, köyler, yollar dolusu topraksız köylümüz; apartmanların uykusunu kaçıracak kadar evsizimiz etleri, ekmekleri, aşçıları, pastacıları ürkütecek kadar açımız; hapishaneler dolusu mahkûmumuz; mahkemeler dolusu tutuklumuz; mektepler dolusu imamımız; defterler dolusu okulsuzumuz; ırkçımız, turancımız, yobazımız; kentleri sık-gırtlak edecek kadar gecekondumuz; ülkemizi baştan başa saran karanlığımız; bir yatakta beş hastamız; zemheride Başkent caddelerinde yalınayaklarımız; Vehbi Koç'larımız, Taşkentlerimiz, Hacı Ömer Ağa'larımız; toprak ağalarımız, bulvar ağalarımız, yabancı bankalara para kaçıran millî zenginlerimiz; dış yardım bekleyen açık avuçlarımız yok mu? Bırakın şunu bunu, demoksasimiz yok mu demokrasimiz?

Vaaar!

Peki, bütün bunlar var da ne diye ikide bir «faşizm tehlikesi», «faşizm geliyor», «faşizm kapımızı çalıyor» diye ötersiniz?

Eğitim eşitliği var mı? Emeğe saygı duyuluyor mu? Sömürme sistemi yıkılmış mı? Oy avcılığı anamızı ağlatmıyor mu?

Peki, ne diye «faşizm geliyor» diye yaygarayı basarsınız?

A be kuzum, a be iki gözüm, a be cancağızım, faşizm gitmedi ki, gelsin! Gitmeyen şey gelir mi?

KAVEL'Lİ DİLEKÇE

Muhterem büyüğümüzün yüksek makamına, Ankara.

Son günlerde cereyan eden Kavel hâdisesinin millî gelire, millî servete, millî menfaate, millî haysiyete, millî milliyetçiliğe, millî ceplere, millî akhselime, millî istismara ve hayatta millî tarihimize verdiği zarar ve ziyan gerek sizce ve gerekse NATO, Cento ve Birleşmiş Milletler câmiasınca malûmdur. Suratımıza benzettiğimiz hâlde gene de asla ve asla çıkarmak istemediğimiz Grev ve de Toplu Sözleşme Kanununu zorla çıkarttırmak için cür'et edilen bu menhus hareket, millî itibarımızı, millî şerefimizi, millî namusumuzu düvel-i ecnebiye huzurunda beş paralık etmiş olup, bundan böyle dış yardım almamızı suret-i kat'iyede engellemiş bulunmaktadır.

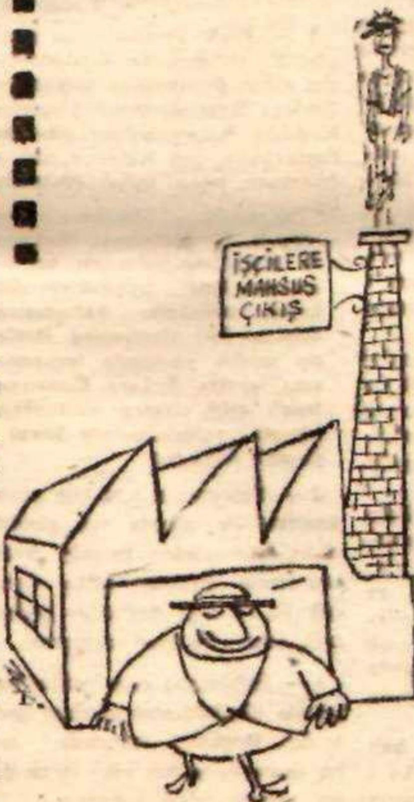
Havaların ısınmasıyla birlikte başını deliğinden çıkarmak üzere bulunan özel sektör yatırımları maalesef bu Kavel hâdisesi sebebiyle tekrar ve ebediyyen deliğine çekilmiş bulunmaktadır. Bundan da anlaşılmaktadır ki, bu memlekete, bu memleketin amelesine grev hakkı verilemez. Grev hakkı verilecek olursa, millî gelir, millî servet, millî haysiyet ve şeref ayaklar altına alınacak ve bizlere çok yazıklar olacaktır.

Netice-i talep:

Bu itibarla menhus Kavel hâdisesine bakaraktan ve de ibret alaraktan, ameleye ve işçiye grev hakkı verilmemesini verilecek olursa, biz üç-beş zilbüğün kalkınmamıza suret-i kat'iyede imkân bulunmıyacağını en derin hürmetlerimizle ve def'aten, teyiden mükerren arz ve talep ederiz.

Zübükoğlu Zübük I
Zübükoğlu Zübük II
Zübükoğlu Zübük III
Ve devamı 3,5 Zübük

Not: Bu dilekçenin bir sureti halkın efkâr-ı umumiyesine sunulmak üzere aşırı milliyetçi bir gazeteye gönderilmiştir.

MİNARE TOHUMU

Celâl Bayar'ın sağlık raporunu Adlî Tıp onayladı. Celâl Bayar bugünlerde tahliye edilecek. Dediklerine göre, Kayseri'den helikopterle Ankara'ya getirilecekmiş, oradan da İstanbul'a gidecekmiş.

Helikopter deyince aklıma geldi: Hani, hatırlar mısınız 1950'de Celâl Bayar, Cumhurbaşkanı olunca, helikopterle dolaşmıştı. Acaba yanılıyor muyum? Ne raslantı, değil mi? Bak şu feleğin işine! Hattâ, o zaman kendisine «Helikopter Celâl» demişlerdi. Acaba yanılıyor muyum? Bak şu dünyanın işine!

«Hükûmet, Vatikan'da bir villâ satınaldı» deniliyor. Belki de lâftır. Ama, Vatikan deyince aklıma geldi: Hani, hatırlar mısınız, vaktiyle Celâl Bayar, Papa'nın elini öpmüş, onunla birlikte halvete çekilmişti. Acaba yanılıyor muyum? Bak şu dünyanın işine!

Adalet Bakanı da diyor ki, «Bayar, her vatandaş gibi dilediği yere gidebilir, tahdit yok.»

Gidebilir deyince aklıma geldi: Kimbilir, belki de Celâl Bayar Vatikan'a gidecektir, ha? Olmaz deme, olmaz olmaz!

Diyorlar ki: «Hükûmet, Tedbirler Kanununu ihlâl ediyor. Vatan haini diye yargılananları sokağa bırakıyor. Demek ki bunlar vatan haini değilmiş. Öyleyse vatanseverdirler. Peki ama, şey.. Peki, Yassıada mahkemesinin masraflarını kim ödeyecek?»

Tabii, bütün bunlar lâf! Milletin işi gücü yok, uzun günde lâf ebeliği yapıyor..

Adamın biri ilk olarak kasabaya inmiş. (Şimdilerde değil, vaktiyle) Dolaşırken, gözüne minare ilişmiş. Hemen oracıktaki bir bakkala sormuş:

— Hemşerim, nedir bu?

— Ona minare derler, demiş bakkal.

— Peki, nasıl yaparlar bunu?

Bakkalın muzipliği tutmuş:

— Onu yapmazlar babalık, demiş, ekerler. Tohumu vardır onun; ekersin tarlaya, iki ay sonra nah bu kadar olur.

— Hele ver bakalım şundan, demiş, biz de ekelim.

Bakkal tutmuş, adama yarım kilo havuç tohumu vermiş. Nasıl ekileceğini de bir güzelce anlatmış. Adam tohumu çıkınlayıp köye dönmüş, tarlaya saçmış vermiş suyu!.. Bir gün, beş gün, bir ay... Bakmış ki çıkacağı yok minarenin. Hele şunu bir eşip de bakayım, demiş. Eşmiş ki, yere doğru bir kazık uzanıyor.. Hemen bakkala koşmuş:

— Hemşerim, demiş, bir yanlışlık var bu işte.. Benim minareler hep yere doğru gidiyor, niye ki?

Bakkal gevrek gevrek gülmüş:

— Merak etme babalık, demiş, herkesin minaresi göğe doğru uzamaz, kimininki de yere doğru uzar. Herhalde ters diktin tohumu...

OKUMUŞLARA TEST

«Ekonomi ve sanayiin korunması için ziraata önem verdik. Müstahsilin korunması politikası her tarafta fayda verdi.»

Menderes
Alican
Feyzioğlu
Çelikbaş

«Memlekette gözle görülür bir kalkınma vardır. Bu yıl inşaatın fazlalığı dolayısıyla ithalât yapılarak piyasanın isteği karşılanacak.»

Melen
Çelikbaş
Menderes

«Vergi zammını yapmamızın bir sebebi de vergi sistemimizin adaletsizliğidir. Bir fakir vatandaştan daha çok vergi almaktaydık.»

Menderes
Polatkan
Melen
Feyzioğlu

Not: Bilin bakalım bu sözler hangisinin? Bilene Allah akıl versin.

GEH BİLİ BİLİ[1]

Ekrem Alican'ın radyo konuşması:

— Özel sermaye geeel, geeel, geel! Gel kuzum gel, gel şekerim gel, gel nazlım gel, gel balam gel! Gel ki sana horoz şekeri alayım, ciklet alayım, balon alayım, gel! Gel tontonum gel, gel nonoşum gel, gel tosunum gel! Beni mahcup etme gülüm, gel!

TUTUN, KALKINIYORUZ!

Tercüman gazetesinin noterli tirajı 183 binmiş!..

Memleketi bu seviyeye çıkaranlar nur içinde yatsınlar...

İŞLER AÇILDI

Radyo onarıcılarına gün doğdu.

— Allah razı olsun İsmet Paşa'dan, diyorlar. İsmet Paşa radyoda konuşmağa başlıyalı, işten gözümüz açılmıyor. Tıpkı 1960 Mayısından önceki gibi kazancımız yolunda maşallah.

SANAT-EDEBİYAT

TÜRK TİYATROSU ÜZERİNE SORUŞTURMA

Tiyatro sahipleri ve rejisörleri arasında «Türk Tiyatrosu üzerine bir soruşturma açtık. İlk üçünün cevaplarını geçen hafta yayınlamıştık. Diğerlerinin cevaplarını da bu sayımızda bulacaksınız. Tiyatro sahip *ve rejisörlerine şu soruları sorduk:* 1 — Türk *Tiyatrosunda* gün geçtikçe bir değişme ya da bir ilerleme görüyor musunuz? Türk Tiyatrosunun ilerlemesi nelere bağlıdır? 2 — Repertuarınızı hangi ilkeleri göz önünde bulundurarak hazırlarsınız? 3 — Tiyatronuzda; rejisör, dramaturg, aktör ve işçiler yönünden yeni bir anlayış gerçekleştirmeğe çalışıyor musunuz? 4 — Gelecek yıl tiyatronuzda, toplumcu ve ilerici yazarların eserlerine yer verecek misiniz? Örneğin Brecht'in eserlerine... 5 — Hangi tiyatrodan yanasınız? a) Eğitici halk tiyatrosu; b) Eğlence tiyatrosu.

Soruşturmayı yapanlar: Leylâ Erbil — Selma Tükel..

Salim Alpago

1 — Türk Tiyatrosu gün geçtikçe *kemmiyet* bakımından çoğalmaktadır. Bu, düne nazaran sevinilecek bir yöndür. Keyfiyet tarafına bir göz atacak olursak, bu ticarî bir hududun ötesine geçememektedir ki, bu da devlet yardımından yoksun ve ağır vergiler arasında ezilen özel tiyatrolar için tabiî neticelerdir.

Türk Tiyatrosunun ilerlemesi için, bence iki yol vardır. Birincisi, özel tiyatroların üzerindeki türlü vergi yükünü hafifletmektir. İkincisi, özel tiyatroların san'at gücünü yükseltmek için, bu tiyatroları san'at otoritesi olan bir müessesenin kontrolüne tâbi tutmak yâni san'at için çarpışan sanattan başka her şeyi, sırf para kazanmak için yapmayı mübah göreni birbirinden ayırd etmektir.

Ayrıca, sanatçıyı sırf *para* kazanmak için en zelil bir şekilde istismar etmeye kalkan canavar patronların elinden kurtarmak lâzımdır.

2 — Bu sorunun cevabını, müstakil bir tiyatro binasına ve gerçek san'at ve iş yürütecek elemanlara sahip olduğum zaman verebilirim.

3 — Bir tiyatronun muayyen *ilkelere sahip olup, repertuar* yapabilmesi için, bulunduğu toplumda bir ortam bulabilmesi şarttır. Ayarsız saat işliyemiyeceği gibi, zevki, kıratı bilinmeyen bir toplum içinde rastgele bir yön tutmak da yeni bir tiyatro için yanlış yoludur kanısındayım.

4 — Gelecek yıl belki bir Türk oyunu, belki bir Japon veya Çin oyunu veyahut Brecht oynayacağız. Fakat hiçbir zaman tiyatroyu bir siyaset panayırı haline getirmiyeceğimi şimdiden söyleyebilirim. San'at, sanat içindir. Politika poltika için, ticaret ticaret için olduğu gibi.

5 — Eğitici ve eğlendirici tiyatro da bir toplum için iki elzem unsurdur. Düşüncesiz bir gülümseme, ne kadar gamsız ne aptalca ise, gülmesini bilmeyen bir kafanın düşünmesi de, o nisbette karanlık, faydasız ve hatta zararlıdır. San'at ve sanatçı politik düşüncelerin, politik tahditlerin esiri oldukça, üveyanne elinde büyüyen bir çocuk gibi normal inkişafını ve samimî yaratma gücünü geliştiremiyecektir.

Yıldız Kenter

1 — Tabii var. Bundan sonraki ilerlemeyi, iyi yazar, oyuncu ve seyirci arasında gerçeklere sırtını dönmemiş bir anlayış birliğine varılmasına bağlı görüyorum.

2 — Seyirciye saygı, oynayacağımız oyuna saygı, kendimize saygı.

3 — Evet. Fakat, bunu yapacağız demektense; yapmak ve göstermek daha akıllıca ve doğru bir iş olmaz mı?

4 — Bir yazar toplumcu ve ilerici olduğu için değerli olmaz. Değerli olduğu için toplumcu ve ilerici olur. Biz değerli yazarlar oynamak istiyoruz.

5 — Tiyatrodan yanayım. Bence eğitici olduğunu iddia eden kötü tiyatrodan, ödevini iyi yapan bir eğlence tiyatrosu daha faydalıdır.

Beklan Algan

1 — Kötüye doğru ilerliyor. Halka burjuva tiyatroları yoluyla bıkkınlık getiriliyor. Bir yerde bu ilerleme de sayılır çünkü bu bıkkınlıktan uyuşukluktan kalkar bir gün bu halk, uyanır. Ama bizler en iyi niyetlilerimiz bile böyle geri bir topluma karşı dolayılı, eğitici bir sanat gücü olan tiyatronun sorumluluğunu, fonksiyonunu yerine getireceğimize halkı sömürmeye kalkıyoruz. Güldürüp, eğlendirip, sanki posasını çıkarıp evlerine gönderiyoruz onları. Sanatın toplumdaki rolü düşünülürse hiç bir şey yapmıyoruz biz.

Nasıl mı ilerlenir?

Kozmopolit şehirden, merkezden birşey verilmez artık bu halka. Buradan dışa değil, dıştan içe bir tiyatro düşünüyorum. Bölge tiyatrosu. Ama bir bölgeden başlıyarak. Nasıl başlıyarak kitaplıklariyle, kahvehanelere doluşmuş halkın tiyatro konuşmalariyle, evlere dek girmiş tiyatro sözcükleriyle bölgenin kendi tiyatrosunu kendisi yaratmasiyle. Bugün tiyatro eskiden olduğu gibi kendinden yüksek sınıfın takdirini alkışını istiyor, onunla yetiniyor. Burjuva tiyatrolarıdır bunlar, bireyciliğin yenilemediği bir ülkenin tiyatrosu. Herhalde asıl ödev gene devlete yeni bir eğitim sistemine geçmeye düşüyor.

2 — Bu soru daha çok özel tiyatrolarda karşılık bulabilecek bir soru. Şehir tiyatrosunda başka yollara dayanır repertuar meselesi. Doğrudan doğruya beni ilgilendirmez.

3 — Yukardan bu yana söylediklerim yeni bir yöntem gerektiğini ortaya çıkarıyor. Bütün bu ögeler: reji, dramaturg, aktör ve işçiler ancak bir arada bireyciliklerini unutmuş, bir bütün olarak işleyince olumlu bir etki yapabilecektir. Bu yaratıcı güçleri ayrı ayrı eğitmek gerek.

İşçilerin tiyatromuzdaki hali korkunçtur. Onların kulis arkasındaki çalışmalariyle bir eserin ortaya çıkmasında en az yazar kadar payları vardır. **Ama** o denli eğitimden yoksun bırakılmışlardır ki durumlarının şuuruna varmadan çalışırlar.

4 — Ne diyorsunuz siz? Onlara yer vermek gerek, hele bizim toplumumuzda! Çünkü bu toplum tarihi gelişimi düşünülürseniz bir yere kadar gelmiştir de. Hiç değilse bugün bizim onlara verdiğimiz bulvar tiyatrolarının ötesine geçme durumuna gelmiştir ama biz tutup öncülük ödevini yapacağımıza halkı üstelik eteklerinden geriye doğru çekiyoruz.

Örneğin Brecht bizim toplumumuz için biçim ve öz olarak biçilmiş kaftan. Bizim değil bütün dünya tiyatroları için. Amerika için de. Amerika, sanıyor musunuz ki, ileri tiyatrolu bir ülkedir. Türk Tiyatrosu nasıl olmalı kimleri oynamalı, ne yapmalı diye seminerler açmalı bu ülkede. Oysa gidiyoruz tiyatroya, iki saat yitiriyoruz, elin dedikodusuyla.

4 — Hangı tiyatrodan yana olurum, milleti eğlendirme kandırma tiyatrosundan yana!

Yalnış anlaşılmasın tiyatro bir söylev kürsüsü değildir. Şüphesiz gene eğlenerek, gülerek, ya da ağlayarak verilir söylediğim tiyatro seyirciye. Ama demagojiye kalkılırsa bu işin içinden çıkılmaz. Efendim tiyatro iyi olduktan sonra eğlence tiyatrosu da olur, eğitim tiyatrosu da vs.. gıdıklama tiyatrosunla sömürmeyelim milleti İşte Brecht. Gerçek tiyatro budur.

Münir Özkul

1 — Türk Tiyatrosunda gözle görülür bir ilerleme kaydedilmiştir. Özel Tiyatroların çoğalması, Şehir Tiyatrolarının Üsküdar, Kadıköy Saraçhanebaşı gibi bölümlerinden çok iyi randıman alınmasını buna misal gösterebiliriz.

Türk Tiyatrolarının ilerlemesi, **bölge tiyatrolarının kurulmasına, özel tiyatrolara yüklenen vergilerin kalkmasına, lâyıksa özel tiyatrolara Devletin maddi yardımda bulunmasına, ayrıca Ankara Konservatuar'ı eşiti tiyatro okullarının birçok şehirlerimizde kurulmasına bağlıdır.**

2 — Yaşamamız için gişe prob*lemimiz ön plânda yer almak*tadır. Bu yüzden tutmuş piyesleri tercih ediyoruz. Halka daha çok iyi ve tatlı dakikalar geçirtmek amacı ile eser seçiyoruz.

3 — İmkânımız olsa bunlar ön plânda düşünülmesi gereken şeylerdir. Bugünkü durumda ne bir dramaturgumuz var ve ne de bir rejisör besliyebiliyoruz.

4 — Şu durumumuzla hiç bir şey söyleyemeyiz. Burada, bu binada kalıp kalmıyacağımız bile belli değil. Bir binamız olmadığına göre böyle şeyleri düşünüp etraflı olarak detaya inemeyiz.

5 — Ben tiyatrocu olarak eğitici halk tiyatrosundan yanayım. Ama halkı seviyemize çıkaramadığımızdan dolayı, halkın seviyesine inmek için de bir takım aşşağılık şeyler oynamak zorunda kalıyoruz.

Gülriz Surûrî

Engin Cezar

1 — En belirli değişiklik tiyatro sayısının artması. Ayrıca özlü, sağlam oyunlara yöneliş de var. Bu kadar çok tiyatronun seyirci bulması da bir ilerleme. Seyircide ve tiyatrolarda karşılıklı bir çaba var. Tiyatrolar sağlam oyunlar vermek için direniyor, seyirci de buna ayak uydurmağa çalışıyor. Bütün tiyatrolar bu yola girerlerse daha da büyük bir gelişme olabilir.

2 — Türk Tiyatrosunun gelişmesi Türk Tiyatro yazarının yetişmesine ve eğitimden geçmiş oyuncuların çoğalmasına bağlı. Bu eğitim tiyatroda çıraklıkla ya da tiyatro öğrenimiyle olabilir. Ayrıca değişik grupların hem kendini göstermesi, hem de değişik çalışmalar görmesi bakımından uluslararası temaslara katılması gerekli bizce.

3 — *Her çeşit örneği* - *klâsik,* öncü, müzikal, fars gibi — seyirciye sunmayı gözönünde tutuyoruz.

4 — Bu sorunun cevabı oyuncu teknisyen sendikalarının kurulmasıdır. Ancak bundan sonra yeni bir anlayışı gerçekleştirmek mümkün olur.

5 — Brecht çok beğendiğimiz oynamayı çok istediğimiz bir yazar. Teknik olanaklarımız elverdiği zaman Brecht'i oynıyacağız.

6 — İyi tiyatro bu ikisini birleştiren tiyatrodur. Biz ondan yanayız.

KAVANOZ

Bön kuş kanatlarını usulca kötürümledi
Çıtı çıkmıyor uyuntu göğermelerin
Pıtrak gibi güzelliğin
Dedi evcilliğimi neyle körüklemeli

Çıt yok

Hep kara, karanlığa çatlamış o küs pencereleri
Bu ödünç barınak mı bizcil denize bakan
Sıcacık rafta bir ılık kavanozda üreyen
Süs balıklarına yem tatlısu pireleri

Çıt yok

Bunlar hep yazda hırka örgüleri
Su donar avucunda bir yalnızın
Bir çürük sicim bir kördüğüm o aşka kangalında

Çıt yok

Karışır, ışıtır da.

Metin ELOĞLU

GENÇ AŞIKLAR

Rekin TEKSOY

Genç Âşıklar (La ragazza con la valigia - Valizli kız) — Rejî: Valerio Zurlini — Konu ve Senaryo: Leo Bonvenuti, Enrico Medioli, Giuseppe Patroni . Griffi, Valerio Zurlini — Fotoğraf: Tino Santroni — Müzik: Mario Nascimbene — Montaj: Mario Serandrei — Oynayanlar: Claudia Cardinale, Jacques Perrin, Romolo Valli, Corrado Pani, Renato Baldini — Yapım: Titanus (Roma) — S.G.C. (Paris) adına Maurizio Lodi — Fe.

Bir rastlantı, bir erkekle bir kadını, karşı karşıya getirir günün birinde. Koşulların elverişsizliğine, engellerin yol vermezliğine aldırmayan erkek kadına bağlanır. Ama daha mutluluğun eşiğine bile erişmeden, engeller kendilerini duyurmaya başlarlar. Engel kimi kez yaş farkıdır, kimi kez ayrılıktır, kimi kez ana babadır, şudur, budur. Sonuç hep aynı olur. Kadın ne denli ilgi duyarsa duysun erkeğe, «Olmaz» diyebilme gücünü buluverir kendisinde. Köprüleri atar. Yaşanmamış sevgilerin öldüresi burukluğu ile başbaşa kalır erkek. Yeryüzü, yeryüzü olalı beri böyle süregelmiştir bu. Böyle de süregidecektir.

Claudia Cardinale
Yasak sevgiler peşinde

Zurlini Genç Âşıklarda yukardaki tema ile, San Frediano Kızları'nın (Leragazze di San Frediano) duygusal evrenine dönüyor yeniden. Delikanlılığın eşiğindeki Lorenzo'nun (Jacques Perrin) en içten, en duygulu tutkusunun kaçınılmaz sonucunu ozansı bir ustalıkla veriyor.

Genç Âşıklar, on altı yaşındaki bir erkeğin kendinden altı, yedi yaş büyük bir kadına bağlanışının ve bu ilişkinin sonu olmadığını sezen kadının, gerçeği karşısındaki erkeğe kabul ettirişinin öyküsü.

Orson Welles bir ayırımında sinema sanatçılarını çeşitli bölümlerde toplar. Arı sinemacılar, yaratıcılar, öykücüler, ozanlar, eğlendiriciler diye. Ozanlar kuşağını Chaplin'den başlatıp, Murnau, Renoir, Flaherty'den geçirerek De Sica'ya vardırır. Zurlin de böylesi sanatçılardan. De Sica'nın duygusal ozanlığını sürdürecek, belki de daha ötelere götürecek güçte.

Zurlini'nin en tutarlı yönü sinemanın her şeyden önce görüntü sanatı olduğu gerçeğini unutmaması. Konuşmaları azaltmağa çalışarak, özellikle ruhbilimsel belirtileri, görüntülerle anlatması. Ses olanağının, söz öğesini arka plâna itip, görüntüleri değerlendirmede müzikten yararlanması. Genç Âşıklara yaklaşık olarak yirmiye yakın şarkı serpiştirilmiş. Seçilen parçalar müzik öğesinin Zurlini'de, görüntüleri yorumlayan bir güç taşıdığını isbat edecek nitelikde. Örneğin Lorenzo'nun, Aida'ya (Claudia Cardinale) kelimelerle dökemediği sevgisini, Verdi'nin ayni adı taşıyan operasının «Celeste Aida» başlıklı aryası ile açığa vurduğu bölüm hem görüntü - ses uyumu, hem de görüntülerin anlatım gücü bakımından ustaca dokunmuş. Zurlini'nin övülecek bir başka yöne de, Claudia Cardinale'yi, özellikle deniz kıyısındaki - bölümlerde, plâstik bir öge olarak ele almış ve çevreye uydurmuş olması. Doğanın güzelliğine insanınkini ekleyebilmiş olması. Bunun dışında Claudia Cardinale'nin başarılı bir oyuncu olduğunu ileri sürmek zor. Jacques Perrin'in, ilk gençliğin çekingenliklerini, tutukluklarını, durumsamalarını canlandırışı ise kusursuz. Senaryoda Lorenzo'nun işlenişinin aksaksız oluşuna karşılık, öbür erkekler davranışlarında aşırılığa kaçıyorlar.

TEDİRGİNİN BİRİ

1948 denberi yayımladığı şiir kitapları, bir antoloji başlangıcı, umutlu bir roman denemesi (Karapurçek, Varlık Yayınevi, 1958) ve son yıllarda Türk Dil Kurumundaki olumlu çalışmalariyle tanınan M. Sunullah Arısoy, bu adla bir kitap yayımladı. (Arı yayınları 1, Ankara 1962, 78 sayfa, 250 kuruş).

Yazarı, eseri için «uzun hikâye» sözünü kullanmış. Bu niteleme bana anlamsız göründü. Öteden beri küçük hikâye, büyük hikâye sözlerine alışık olduğum için mi yadırgadım? Hayır. Şüphesiz bu sıfatlarla yazının sayfa sayısını anlatmak istemiyorduk. Hikâyeye konu olan kişinin, ya da kişilerin hayatlarından seçilen zamanın, onların yaşama serüvenlerinden alınan bölümün küçüklüğünü, büyüklüğünü anlıyorduk. «Uzun hikâye», tek boyutlu bir aşırıya gitmenin, gereksiz bir söz kalabalığının, - gerçekten kitapta yer alan - çeşitli tekrarların işareti gibi göründü bana. Bir de şunu yadırgadım. Dil Kurumunun sıcak bir gönüllüsü olan yazarın, şüphesiz düzeltilmesini kimseye bırakmadığına inanmak istediğim kitabında, bazı imla yanlışlarını görmemiş olması. Örneğin hiçbir kelimesi, hep «hiç bir» şeklinde yazılmış. (7—8) Neden?

Adsız bir kişi; bekar - bekâr, işsiz güçsüz takımından, yalnız, tembel, pasaklı, düzensiz, geveze, kendini toplum kurallarının dışında sanan, ama toplum kurallarının ne olduğunu bile bilmeyen, iş bilmez, beceriksiz, ukalâ, kaçak, korkak, kadınsız, aşksız bir kendini doyuran. Önce bir sarhoşluk gecesinin dil pası, vücut kırıklığı, mide bozukluğu, gecikmiş sakalı ile ilk sayfalara giriyor. Sonra ağlamanın güzelliği, traş olmanın gereksizliği gibi sudan konularda sözümona felsefeler yaptıktan sonra birdenbire gerçeksiz bir sevgi ve cinsiyet dünyasına dalıyor. Son bölümde nedensiz, nasılsız bir oldu bittiyle kendine kıyıyor. Hikâye kahramanını tedirgin bile sanmıyorum; bir yeri yok ki rahatı, düzeni kaçmış olsun. Gerçekten bir yeri yok bu kişinin. Ne bu hikâyede, ne bizim hayatımızda. M. Sunullah Arısoy, bu yapma kişiyle taklit bir bunalım edebiyatına girişenlerin saçmalığını mı alay konusu yapmak istemiş? Onu da anlamadım.

Madame Bovari, Therese Raquin, Bihter.. Çocuksuz ve dengesiz evliliklerin bu aşk kurbanları; ne «bugün annem ölmüş» diyen «yabancı» Meursault; ne «Bulantı» nın etkisi, ne Kafka tutumu, hattâ ne de A. Miller'in «Uygunsuz» ları, «Tedirginin Biri» ni açıklamaya elverir. Bu hikâyeyi, Sunullah Arısoy'un çok eskiden düşünmüş olduğu bir ilk gençlik sıkıntısının vazgeçilememiş anışı olarak sayıyorum. Bir yaşamayı ve eğlenmeyi sevme, yaşayanlardan ve mutlulardan tiksinme; bir kadınsızlık, aşksızlık sıkıntısı, bir aşk ve kadın adından bıkkınlık, bir yalnızlık acısı, bir kalabalıklardan kaçma; bir insanları sevme, onlara koşma, bir en yakın dostlarıyle bile alay etme.. bir yığın tutarsızlığın ortasında başsız, sonsuz özentili ısyan konuşmaları.. maksatsız başıboşluklar, hasetler, yoksunluklar içinde en sonra bir karasevda saplantısı.

Hiçbir yere, hiçbir şeye tutunmamış bir yaşamayan adam ve onun kısır serüveni. «Tedirginin Biri», yazarının - belki de ilerde - yazmamış olmayı yeğ tutacağı kitaplardan biri. Ama ortaya çıkmışlığı, söylenmiş, bitirilmiş, harcanmış bir sıkıntının boşalması olarak belki de onu düşüneni uzun zaman içinde taşıyacağı bir düğümden kurtardığı için faydalı olacaktır.

Rauf MUTLUAY

SERGİLER

Avrupanın çeşitli şehirlerinde açılacak olan «Çağdaş Türk Resmi» sergisi için bir süre önce bir komite kurulmuş ve eserlerin seçilmesi için Fransa'dan tanınmış eleştirmeci Jacques Lessaigne çağrılmıştı. Şimdi seçim işi yapılmış ve eserler tesbit edilmiş bulunuyor. Ancak bu konuda pek çok dedikodu yapılmış ve seçimin gelişigüzel ve etki altında yapılmış olduğu hakkındaki söylentiler almış yürümüştür. Haber aldığımıza göre bu sergi Avrupaya götürülmeden önce İstanbulda da açılacak ve söylentilerin doğruluğu o zaman iyice anlaşılmış olacaktır.

Son günlerde Türk Alman Kültür Derneğ salonunda ve Belediye Şehir Galerisinde çeşitli resim ve heykel sergileri açılmıştır. Bunlar arasında kayda değer olanlar Avni Mehmetoğlunun toplumsal eyilimleri izleyen figüratif resimleri Şehir galerisinde, Cevdet Altuğun soyut resimleri ise Türk Alman Derneği galerisinde sergilenmiştir. Başarılı bir seramik sanatçısı olan Cevdet Altuğ resim çalışmalarında vasatın üstüne çıkamamıştır.

İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar okulunda başarılı karikatür sanatçılarımızın eserleri sergilenmiş bulunmaktadır. Sergiyi okul idaresi ve talebe birliği müştereken düzenlemişler ve Ali Ulvi, Ferruh Doğan, Nehar Tüblek, Semih Balcıoğlu, Tonguç ve Turhan Selçuk bu toplulukta eserleriyle yer almışlardır.

EDEBİYAT

Tanınmış romancımız Yaşar Kemal'in «Orta Direk» i ve ayrıca üç kitabı Fransa'nın en büyük kitabevi «Gallimard» tarafından basılmak üzere alınmıştır. İngilizcesini ilerletmek için Londrada kalan Yaşar Kemal'in başka eserleri de İtalya'da yakında basılacaktır.

TİYATRO

Dünya Tiyatro Günü olan 27 Martta, Küçük Sahne sanatçıları, İstinyedeki kablo ve Elektrik Fabrikası işçilerine parasız olarak bir temsil seyrettireceklerdir.

Ayni gün, bütün dünya tiyatroları bir bayram havasına bürünecek ve ülkemizde de bugüne katılacak olan Küçük Sahne sanatçıları «Aklın Oyunu» yla Kavel işçilerine iyi bir gün geçirteceklerdir.

Milletler tiyatrosunun açılış gününe rastlayan 27 Mart tiyatroya para ve imkân bulup da gidemiyen halk topluluğuna, tiyatronun anlamını öğretmek, özellikle hiç tiyatroya gitmiyen ve temsilleri görmeyi günah bilenleri tiyatrolara çekmek amacı güden bir gün olarak kutlanacaktır.

Necati Cumalı Apollinaire'den yaptığı şiir çevirilerini bir kitapta toplayacak. Öte yandan Cumalı'nın Mine adlı oyununun italyancaya çevrilmesi tamamlanmıştır. Mine yakında İtalyada basılacaktır.

NASIL MI GELİR?

dam affedersiniz - ayakyolundaymış. İçerden kilitli kapı kendiliğinden açılıp içeri birisi girmiş

— Canını almaya geldim... demiş.

— Sen kimsin?

— Ben Azrailim!...

— Aman bre... Böyle yerde can alınır mı, amma da uygunsuzluk... Hem birdenbire geldin, buna baskın derler... İnsan gelirken kapıyı vurur, öksürür, öhö der.

Yalvarmış, yakarmış, sayın Azrail'in de yumuşak bir zamanına gelmiş olacak ki,

— Peki, demiş, bir dahaki sefere haberli gelirim.

Aradan *yıllar* geçmiş, gel zaman git, zaman, adam yatakta iç çamaşırı değiştirirken Azrail damlamış:

— Eeee, ben geldim...

— Ne istiyorsun?

— Canını...

— *Hani seninle anlaşmıştık ya,* haber verecektin gelmeden...

Azrail o zaman,

—*Senin, demiş, filân zaman* başın ağrımış mıydı?

— Hem de nasıl, dört yıl çektim o baş ağrısını.

— Sana şu tarihte otomobil çarpmış mıydı?

— Haaa, evet... O yüzden altı ay hastanede yattım da sakat bile kaldım.

— *On yıl önce fıtık, sekiz yıl önce* de prostat ameliyatı geçirdin mi?

— Evet, ama sen nerden biliyorsun bunları?

— Ağzında tek sağlam diş kalmadığı için, beş yıl önce takma diş yaptırdın mı?

— Evet, doğru...

— Ülserin var mı? Ellerin titriyor mu?

— *Evet, evet..*

Azrail o zaman,

— Bre vurdumduymaz, diye bağırmış, *hâlâ* bana haber vermedin diyorsun, senin gibisine ben başka nasıl haber verecektim? Azrail geliyor *diye* davul zurna mı çaldırtacaktım... Yıkıl!

İmdiiii...

KOLAY GÖRMEYEN AYDIN

Sayın Doçent Turan Güneş Hareket'teki «Faşizm Tehlikesi» başlıklı yazısında, Sosyal Adalet'in çıkışını kutluyor, sağolsun... Bu incelikten sonra da şöyle yazıyor:

«Dergi başyazısında «Faşizm tehlikesinin elle tutulur, gözle görülür hâle geldiğini» söylüyor ve bütün ilericilerin dayanışmaları ile faşizmi sindirecek etkin bir kuvvet hâline gelmelerini istiyor... Yazar herhalde bu kadar gözle görülür hâle gelmiş bulunan bir tehlikenin nedenlerini ayrıca göstermeği zorunlu saymamış ama, benim gibi gözü kolay görmeyen vatandaşlara bunu daha açık göstermek herhalde yararlı olur.»

Turan Güneş alçakgönüllülüğünden gözünün kolay görmediğini söylüyorsa da, gerçek demek istediğini de anlatıyor: «Benim gözüm kırk arşından sineğin gözüne kaçan kirpiği seçer, ama siz şeşi beş görüyorsunuz.»

Sosyal Adalet yazarları, burunlarının tâ ucuna gelmiş faşizmi göremeyenlere, bunu anlatacak, gösterecektir elbet. Biz bir tarihte bir kaç arkadaş deniz kıyısında bir kahvede oturuyorduk. Arkadaşlardan *biri*, gözünün çok kuvvetli olduğunu, bilmem kaç metreden neleri seçebildiğini anlatıp dururken, başka *bir arkadaş*,

— Peki öyleyse, dedi, şu kargıdan gelen geminin adını oku bakalım...

Gözünün çok iyi gördüğünü iddia eden arkadaş ayağa kalktı, elini alnına siper edip, gözleriyle sağdan sola ufku taradı, denize baktı, baktı, baktı, sonra,

— Gemi mi geliyor? diye sordu.

Çok eskiden gördüğüm bir karikatürü de hiç unutamam: Gemi karaya bindirmiş, ağacın dalları kaptan köşkünün camını kırıp kaptanın kafasına çarpmış, kaptan o zaman bağırıyor:

— Karaaa!

Gerçek aydın kişi, yarını bugünden görüp gösterebilendir. Tâ gözünün içinde dal budak girdikten sonra «Karaaa!» diyenler de vardır.

ŞAKA BERTARAF

Sayın Turan Güneş diyor ki:

«... Ortada ne karagömlekliler var, ne de faşist partiler. Böyle niyetleri olduğu söylenen kişileri bile vatandaşların ciddiye aldıklarını söyliyemez. E, nerede bu faşizm tehlikesi?...»

Bir takım yazarlar vardır, bayağı ciddi ciddi yazarlar, sonra da yazılarının bir yerinde «şaka bertaraf» deyiverirler. İnsan şaşar: «Demindenberi okuduklarımız şaka mıydı? Oysa şakaya benzer hiç bir yanı yoktur yazdıklarının.

Turan Güneş de yazıyor, yazıyor, sonra da:

«Şaka bertaraf, benim sanıma göre Türkiye gerçeklerinden hareket etmek hiç de bu değildir».

diyor. Demek ki şaka yapmış... Oysa biz ciddiye almıştık. İnsan bunu *baştan söylemez mi* a Turan Güneş!..

Bir kısa sözümüz var; bugünün faşizmi İkinci Dünya Savaşının faşizmi *olmaz.* Soralım kendimize: Bugün Kapitalizm var mı? Elbette var. Peki, bugünkü kapitalizm, Birinci *Dünya Savaşını, hattâ İkinci Dünya* Savaşını doğuran kapitalizm midir? Buncası yeter sanırız.

Bizim, *Turan Güneş'in yazısından* anladığımıza göre, Sayın Doçent Türkiye'deki yayınları, gazeteleri, dergileri hiç de yeterince, gereğince izlemiyor; izlemiş olsaydı faşizmin nağralarından kulaklarını tıkardı. Bir küçücük örnek verelim. Kendi yazısının çıktığı gün Yeni Sabah'ta Emil Galip Sandalcı da şöyle yazıyordu:

«1961 yılı yazının ilerlemiş ayları içinde, genel seçimlere gidildiği sırada, Kayseri - Konya dolaylarında AP. kanalıyla elaltından bazı beyannameler dağıtılıyordu. Bu beyannameler ilk başta YTP. idarecilerini hedef tutuyor: onları siyonistlikten komünistliğe kadar çeşitli ithamlar altına sokuyor: şimdiki Devlet Bakanı Raif Aybar ile TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar arasındaki soy adı benzerliğinden faydalanılarak M. Ali Aybar YTP. kurucuları arasında gösteriliyor ve bir Müslüman Türk Devleti kurulacağından bahsediliyordu. Söz konusu paçavra, emniyet makamlarının, MBK nın, partilerin de eline geçmişti ve herhalde AP. nin kırdığı ceviz bundan ibaret de değildi ki...»

Sayın Turan Güneş'e faşizm tehlikesini görebilmek için, kulağını ve gözünü açmasını salık veririz. Yoksa Turan Güneş faşizmin, davul dümbelek, zil zurna çalarak, önüne de mehter takımını çıkararak, bando mızıkayla mı geleceğini sanıyor! Evet, galiba 1963 Türk modeli faşizm gelip,

— Eeee! diyecek bir takım aydınlarımız da, ağaçların dalları budakları gözlerine girdikten sonra,

— Aaaa, karaaa! diye apışıp kalıverecekler.

141, 142 VE EKMEK

Aziz NESİN

DP iktidarının son yıllarında, Türk aydınları arasında en genel tartışma konusu «Önce ekmek mi, hürriyet mi?» sorunuydu. Birtakım aydınlar «Önce ekmek.. Ekmeksiz hürriyet neye *yarar?» diyorlardı.* Kaba çizgisiyle belirtmeye çalıştığım bu anlayış yüzünden «Hukuk devleti» düşsel bir kavram olarak kalıyordu.

***Toplumculuğu duygusal düzeyde kalmış kişiler* için «önce ekmek» sözü çekici gelebilir. Sanki hürriyetsiz, sanki hukuk devleti kurulmamış bir toplumda, ekmek, iş, geçim sağlanabilirmiş gibi. Sağlanır *sağlanmasına ama, yönetici* egemen sınıfın çıkarlarına uygun oranda, onların dilediği ölçüde sağlanabilir. Ekmeği, işi, geçimi; iyi yaşama koşullarını her emekçinin sosyal adaletçe (yani çalıştığı, hak *ettiği, lâyık* olduğu oranda) üleşmesi ancak hürriyetin olduğu ortamda sağlanabilir. Yoksa hürriyet, yakaya takılan karanfil gibi, boyunbağı iğnesi gibi gereksiz bir süs değildir.**

Hürriyet olmadan emekçiler yönetmenleri denetliyemediği için, hürriyet doğrudan doğruya geçim sorunu olduğu için, hürriyet istenmektedir.

27 *Mayıs'tan sonra yeni bir tartışmayla* karşılaştık: Önce antidemokratik kanunlar mı, ekmek mi?

Toplumcu aydınlar antidemokratik kanunlara, bunların başında da Ceza Kanunundaki 141 ve 142 nci maddelere karşı savaş açtıkları zaman birtakım aydınlar çevresinden karşı koyma sesleri yükseldi.

1 — Türkiye'nin günlük sorunu bu mudur? Halkın türlü geçim ve iş sıkıntısı varken 141, 142 nci maddelerin kaldırılması çabası kamuda yankı bulamaz

2 — Halkın bu *maddelerden ne haberi var? Siz ona, günlük* dertlerine çözüm yolu gösteriniz!

TİP kurulup sesini duyuruncaya kadar, gerçekçi aydınların bütün öteki partileri parti saymayışları, hepsini de, aralarındaki çıkar ayrılıklarından *ötürü bir partinin bölünmüş* parçaları saymaları nedendir? Köylümüzün büyük seziş gücü ve sağduyusuyla o partileri, kağnı tekerinin üstünden geçerek üçe, dörde böldüğü sığır mayısına ben*zetişinde büyük bir gerçek* vardır. Ancak T.İ.P ilkelerini ortaya koyduktan sonradır ki, düşünebilen herkes «İşte bu parti, öbürlerine benzemeyen başka bir parti...» dedi. T.İ.P nin ötekilerinden ayrılığı nedir? *Bu* parti önderlerinin, kandırma yoluna sapmadan, kuru sözlerin çekiciliğine kapılmadan, halk dertlerinin yüzeyinde kalmayıp dertlerin özüne, sorunların köküne inebilmiş olmalarıdır; Ceza Kanunundaki 141 ve 142 nci maddelere açılan savaş da bu temel ilkelerden biridir. Önce şunu bilmeliyiz: 141 ve 142 nci maddelerin kalkıp kalkmaması, doğrudan doğruya Türk emekçilerinin geçim sorunuyla ilgilidir, Türkiye'nin de en önde gelen günlük konusu olduğu, bu maddelere karşı açılan savaşın hemen arkasındadır. Cumhuriyet Gazetesinden iki yazarla, Üniversiteden bir Doçentin bu maddelere dayanılarak tutuklu kovuşturmaya uğramalarından da anlaşıldı.

Kağıt üstünde «Bir sınıfın başka bir sınıf üstünde tahakkümünü» önler görünüp, gerçekteyse bu çok beşeri göstermeliğin arkasında kendi sınıflarını öbür sınıflar üstünde tahakküm ettirmek ve bu tahakkümü sürdürmek isteyenler, halk ile toplumcu aydınlar arasına engeller, hem de hukuki engeller koyarak aydın — halk değinmesini önlemişlerdir. Onlar için sömürücülüklerinin yürümesinin ve emekçilerin bilinçlenmemelerinin tek aracı, faşist kanunlardan aktarılan bu hukuki ama hiç de adaletli olmayan engellerdir. Engeller ortadan kalkmadıkça halka ulaşmak olanaksızdır; bu engellerin en başında da 141 ve 142 maddeler gelmektedir: Bu maddeler kalkmadıkça, her toplumcu örgüt, demokrasiyle yönetildiği söylenilen Türkiye'de, faşizmin muştası altında demektir. Bu maddelerin kaldırılmasını istemekle *toplumcu aydınlar*, her şeyden önce Anayasayı savunmuş olmaktadırlar. Kim çıkıp da bu maddelerin Anayasamıza aykırı olmadığını, bilimsel olarak söyliyebiliyor?

«Bu maddeler kaldırılmış olsa da bir şey değişmez» diyenler de var. Bu endişe bir oranda yerindedir. Çünkü kanunların gerekçesi benimsenmemiş toplumda önceden bu kanunların yaratıcı birikimi yoksa, her kanun kâğıt üstünde kalmağa mahkûmdur. Kabul edilmiş Anayasaya aykırı kanunlarla yönetilmekten birtakım aydınlar bile tedirgin olmuyorlarsa, bir maddenin kalkıp kalkmamasının önemi de azalır; bir hukuki engel kalkar, yerine beş başka yasa dışı engel konulabilir. Ama böyledir diye, aydınlar ellerini kollarını bağlayıp oturacaklar mıdır? Bu antidemokratik kanunların kalkınması, aydınların halka ulaşması, halkın bilinçlenmesi, emekçilerin örgütlerinin güvene girmesi, kısaca Türkiye'nin özlenen gerçek kalkın*ması için olumlu bir adım* olacaktır.

141 ve *142 nci* maddelerin doğrudan doğruya bir ekmek sorunu, geçim ve yaşama sorunu olduğunu bilmemiz ve bu gerçeği halka duyurmamız gerekiyor.